

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİNİN KORUNMASINDA, BUNLARIN ÜRETİMİNDE VE PAZARLANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10 / 361, 405, 406, 407, 410)

TUTANAK DERGİSİ

**2'nci Toplantı
22 Mayıs 2019 Çarşamba**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- SUNUMLAR

1.-Profesör Doktor İbrahim Adnan Saraçoğlu'nun, tıbbi ve aromatik bitkiler ile Anadolu'nun bu konudaki zenginliği ve geçmişi hakkında sunumu

2.- Bitkisel Üretim Genel Müdürü Fuat Fikret Aktaş'ın, tıbbi ve aromatik bitki çeşitliliğinde mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

3.- TAGEM Genel Müdürü Özkan Kayacan'ın, tıbbi ve aromatik bitkilerin üretimi, sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

4.- Türkiye-Çin İş Geliştirme ve Destekleme Derneği Başkanı İhsan

Beşer'in, tıbbi ve aromatik bitkilerin ihracatına ilişkin olarak Derneğin çalışmaları hakkında sunumu

5.- Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürü Ahmet İpek'in, tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda mevcut durum ve Genel Müdürlüğün yaptığı çalışmalar hakkında sunumu

6.- Orman Genel Müdürü Bekir Karacabey'in, tıbbi ve aromatik bitkilerle alakalı potansiyel, Genel Müdürlükçe bugüne kadar yapılan çalışmalar ve hedefler hakkında sunumu

7.- Gıda ve Kontrol Genel Müdür Vekili Mümtaz Sinan'ın, Genel Müdürlüğün tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili kısımları ve neler yapmak istedikleri hakkında sunumu

8.- Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü Yusuf Kandazoğlu'nun, tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda Genel Müdürlüğün yaptığı çalışmalar hakkında sunumu

**TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİNİN KORUNMASINDA, BUNLARIN
ÜRETİMİNDE VE PAZARLANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE ALINMASI
GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**
(10 / 361, 405, 406, 407, 410)

2'nci Toplantı

22 Mayıs 2019 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Tıbbi ve Aromatik Bitki Çeşitliliğinin Korunmasında, Bunların Üretiminde ve Pazarlanmasında Karşılaşılan Sorunlar ile Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.36'da açıldı.

Profesör Doktor İbrahim Adnan Saraçoğlu tarafından, tıbbi ve aromatik bitkiler ile Anadolu'nun bu konudaki zenginliği ve geçmişi,

Bitkisel Üretim Genel Müdürü Fuat Fikret Aktaş tarafından, tıbbi ve aromatik bitki çeşitliliğinde mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri,

TAGEM Genel Müdürü Özkan Kayacan tarafından, tıbbi ve aromatik bitkilerin üretimi, sorunlar ve çözüm önerileri,

Türkiye-Çin İş Geliştirme ve Destekleme Derneği Başkanı İhsan Beşer tarafından, tıbbi ve aromatik bitkilerin ihracatına ilişkin olarak Derneğin çalışmaları,

Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürü Ahmet İpek tarafından, tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda mevcut durum ve Genel Müdürlüğün yaptığı çalışmalar,

Orman Genel Müdürü Bekir Karacabey tarafından, tıbbi ve aromatik bitkilerle alakalı potansiyel, Genel Müdürlükçe bugüne kadar yapılan çalışmalar ve hedefler,

Gıda ve Kontrol Genel Müdür Vekili Mümtaz Sinan tarafından, Genel Müdürlüğün tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili kısımları ve neler yapmak istedikleri,

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel M¼d¼r¼ Yusuf Kandazoğlu tarafından, tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda Genel M¼d¼rl¼ę¼n yaptığı alışmalar,

Hakkında birer sunum yapıldı.

Komisyon g¼ndeminde g¼r¼ř¼lecek başka konu bulunmadığından saat 17.41'de toplantıya son verildi.

22 Mayıs 2019 Çarşamba

Açılma Saati: 14.36

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP, Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

BAŞKAN - Çok kıymetli Komisyon üyesi arkadaşlarım, çok değerli Tarım ve Orman Bakanlığının genel müdürleri ve bürokrat arkadaşlar, çok değerli hocalarımız; öncelikle hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Tıbbi ve Aromatik Bitki Araştırma Komisyonunun bugün 2'nci toplantısı. Geçen toplantımızda arkadaşlarımızla beraber Bakanlıklardan çağıracağımız kişileri belirlemiştik ve bugün Tarım ve Orman Bakanlığından gelen Bitkisel Üretim Genel Müdürü Fikret Aktaş Bey burada, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürü Özkan Kayacan burada, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürümüz Ahmet İpek Bey burada, Orman Genel Müdürü Bekir Karacabey burada, Gıda ve Kontrol Genel Müdürü Mümtaz Sinan Bey burada, Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürü Yusuf Kandazoğlu burada; evet, hoş geldiniz.

Profesör Doktor İbrahim Saraçoğlu Hocamızı özellikle ilk toplantımıza davet ettik. Süreyi iyi kullanmak adına hemen Hocamıza sözü veriyorum.

Buyurun Hocam.

II.- SUNUMLAR

1.-Profesör Doktor İbrahim Adnan Saraçoğlu'nun, tıbbi ve aromatik bitkiler ile Anadolu'nun bu konudaki zenginliği ve geçmişi hakkında sunumu

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, ne kadar zamanım var, onu bileyim, ona göre...

BAŞKAN – Bugün 6 genel müdürümüzü çağırdık, onun için onların süresini kısacağız, siz ne kadar kısa ve uygun görüyorsanız o kadar.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Tamam, mümkün olduğu kadar hızlı konuşacağım.

Evet, değerli şahsınızda tüm kurul üyelerinizi ve burada olan hazırunu saygıyla, sevgiyle, hürmetle selamlıyorum.

Şimdi, Anadolu'nun tıbbi aromatik bitkileri üzerine bir şeyler söyleyebilmek için önce büyük resmi görmek lazım. Yani bu nedir, yıllardır işte çer çöp dendi, şu dendi, bu dendi, bunu iyi anlamak lazım. İnsanoğlunun ilk sınavı biliyorsunuz bitkiyle olmuştur. “Ya Âdem, şu ağaca yaklaşma.” Tıbbi bitki denilince akla sadece ot şeklinde olanlar gelmemelidir, örneğin portakal da bir tıbbi bir bitkidir. Ama hangi portakal? Bu Yafa portakalıysa halk arasında ala hastalığı olarak bilinen vitiligoda oldukça etkindir. Mesela patatesin kabuğu içeriğindeki suberin etken maddesi kolon kanserine karşı etkilidir. Dut, beyaz dutun kurutulmuşu kandaki yüksek iltihabı düşüren ve bugün bilinen en güçlü endikedir, CRP yani kandaki iltihap. Brokoli, biliyorsunuz iyi huylu prostat büyümesi ve her iki kadından birisinin memesinde bulunan fibrokiste karşı etkili. Nar dediğiniz şey, periton sıvısı karın zarında biriken sıvıya engel olabiliyor, özellikle siroz hastalarında ve çocuk sahibi olamayan bayanlarda eğer rahim duvarı

ince ise onun kalınlaşmasında etkilidir. Havuç, amniyon sıvısı... Bakın bunun da tıpta çaresi yoktur. Hamile bir bayanda rahimde sıvı azaldıysa hem annenin hem de bebeğin hayatı tehlikededir sonunda bebek alınmak zorunda kalınır ama günde iki bardak taze sıkılmış havuç suyu içtiğinizde -ki bugüne kadar binlerce anne adayını bu deritten kurtardı- havuç suyu birkaç gün içerisinde amniyon sıvısını başlangıç hâline getirir. Domates -ben hibrit domatesten bahsetmiyorum, doğal domatesimizin suyunu içtiğinizde- kardiyak hipertrofi yani kalp büyümesine karşı etkilidir. Buğday, eğer Anadolu buğdayı ise işte bu Kavlıca gibi, Topbaş gibi, Zeren gibi yani bu da MS'e karşı etkili.

Şimdi, bitkilerin dünyasına baktığımız zaman, dünyada 7 milyar insan bitkilerle beraber yaşamlarını sürdürüyor. Bitkilerin yaşamak için insana ihtiyacı yok ancak insanın bitkilere ihtiyacı var. Daha insan dünyada yokken bitkiler dünyada vardı. Gücümüzün farkında mıyız? Anadolu topraklarının bitkisel varlığı hâlen dünyanın en büyük potansiyel ekonomik gücüne sahiptir ama biz bunun farkında değiliz. Biyolojik çeşitliliğiyle, genetik kaynaklarıyla, sebzesi, meyvesi, baharatı, tahılı ve tıbbi aromatik bitkileri çok büyük bir potansiyeldir. Anadolu topraklarının ayrıcalığı nereden kaynaklanır? Dünyanın biliyorsunuz antropolojik olarak geçmişine baktığımızda, 4 dönem Buzul Çağı yaşamıştır, 4'üncü Buzul Çağı olan iki yüz elli bin yıllık Buzul Çağı'nı ve 18.000 yılında sona eren bu iki yüz elli bin yıllık Buzul Çağı'nı yaşamamıştır Anadolu toprakları. Bu ne demektir? Yani Anadolu toprakları iki yüz elli bin yıl önden koşuyor, çiçek açıyor tohumunu döküyor, çiçek açıyor tohumunu döküyor ve en mükemmel şekilde Anadolu toprakları üzerindeki bitkilerimiz kendisini geliştirmiştir. Biyolojik çeşitliliği, genetik kaynakları, mesela buğdayın dünyada ilk çıkış noktası simpatrik olarak yani aynı anda birkaç tür olarak çıktığı yer Urfa, Tek Tek Dağları ile Karacadağ arasında kalan bölge, bugünkü Göbeklitepe. Anadolu 7 sayısının sırrına sahiptir. Zaten Anadolu da 7 harften oluşur, bunu burada açmak istemiyorum çünkü zamanımız buna da uygun değil. Toprağına "ana" diyen bir millet yaşıyor üzerinde "toprak ana", bu başka hiçbir lisanda kullanılmaz.

Tıbbi bitkileri asla ve asla kendi başına düşünmeyiniz, hiçbir canlı, bu insan olsun, hayvan olsun, mikroorganizmalar, bakteriler olsun bağımsız değildir, tek başına değildir, bunların hepsinin yaşamı birbirine bağlıdır. Her birinin varlığı bir diğerine muhtaçtır. Tüm canlılar bütünü oluşturur. İçinden birini çektiğiniz anda bütün dengeyi bozarsınız, buna örnek vereceğim, ısırgan. Bugün kozmetik sanayisinden tutun tıbbi bitki olarak çok kullanılan, esas ana etken maddesi formik asit ve formaldehit olan ısırgan çok fonksiyoneldir, Fransızlar bununla gübre yapıyorlar. Isırkanı kaldırırsanız denge bozulur, rekolte düşer, örneği geliyor. Tırpanlayarak hem gübre hem de antifungal, mantara karşı ilaç yapmış olursunuz, rekolteniz yükselir. Millî olmayan işçiye kullanırsanız kendinize ticari rakip de oluşturunuz, örneğini vereceğim. Isırkan, aynı zamanda hem tıbbi ilaç hem de doğal zirai ilaçtır. Kozmetik sanayisinin vazgeçilmezidir ısırganlı şampuanlar, gerek kepeğin giderilmesinde gerekse de yağlı saçlarda. Evet, 40-50 metre yüksekliğinde ısırganın bir ağaç olduğunu biliyor musunuz? Evet, 40-50 metre yüksekliğinde bir ağaçtır. Avustralya'da bunun çok örnekleri var. Burada söylemeye çalıştığım, bir az önce bu ısırganla ilgili konuya geliyorum. Fındık yaprağı ve kabuğu bir tıbbi aromatik bitkidir, içeriğinde baccatin vardır, kanser tedavisinde kullanılan kemoterapi ilacıdır. Aynı zamanda da oksitosin hormonunun inhibitörüdür. Bu ne demek? Bakın, şimdi fındıkta külleme hastalığı eğitim toplantısı, insanlar toplanıyor, orada görüyorsunuz, burada zirai ilaç, işte külleme karşı veriliyor. Yalnız bir şeye dikkatinizi çekerim, bu ağaçların tabanına bakın, tertemiz hâlbuki olmaması lazım, onun yeri, orada olması gereken şey, bir zamanlar var olan ısırgan, bunları katlettiler. Neyle? Herbisit kullanarak yani yaban otunu yok edecek. Onu yok ettiğiniz zaman, işte külleme tetiklemiş olursunuz çünkü ısırgan içeriğindeki formaldehit ve formik asitten dolayı ne yapıyor? Külleme engel oluyor.

Bir başka şey, burada görüyorsunuz geyikle o yavrunun ne işi var diyeceksiniz? Hamile bir geyik eğer yağmur yağarken doğum sancısı tutarsa hemen ormana gider, ne yapar? Fındık yaprağını tüketir, oksitosin yani oksitosin hormonu beyinden salgılanır ve kadınları doğuma hazırlar. İşte onun yaprağını tükettiği zaman geyik ne yapıyor? Doğum sancılarını geriye atıyor. Ne yapsın, yavrusunu çamurun içine mi doğursun? Hipotermiden ölecek. Dolayısıyla burada bir şeyi çekmekle neye zarar veriyorsunuz, bunu görüyorsunuz. Ayrıca, burada söylemek istediğim şu: Yabancı, millî olmayan işçiye kullanırsınız kendinize ticarî rakip de oluştursunuz. Evet, bugün, Karadenizli olanların hepsi bilir, Rize Valiliğine kayıtlı 30 bin Gürcü işçi var. Bunlar koyunlarına fındık fidanlarını sokarak Gürcistan'a kaçırdılar ve bugün Gürcistan, fındıkta söz sahibi olmaya başladı. Aynı şekilde Bulgaristan, sağımızda, kuzeyde Gürcistan, solumuzda Bulgaristan. Dolayısıyla söylemek istediğim şey, ben yabancı işçiye karşı değilim, herkes kendine özgü vatanperverdir, onlar da kendi topraklarını düşünüyorlar, bunlara artık maalesef engel olamıyoruz.

Tıbbi bitkiler sadece toprakta yetişmez, aynı zamanda denizde de vardır. Biz denizlerimizdeki tıbbi bitkileri maalesef değerlendiremiyoruz, bugün dünyada 16 bin farklı bitki var, 20 bin etken madde bundan izole edilmiştir hem gıda hem yem hem de ilaç olarak kullanılıyor. En çok bilinen spirulinadır. Yani bugün denizden elde edilen, denizdeki bitkilerden antihipertansif, yüksek tansiyon ilacı, sıtmaya karşı veya antibiyotik ağrı kesiciler ve kanser ilaçları yapılıyor.

Değerli Başkan, bu resimleri göstermemin nedeni, dengeyi bozduğunuz an başımıza gelecek olan. Bakın, burada bu balina ve bu hayvanlar, 4 grup bunlar, 4'ncüsü bitki âlemidir. Faroe Adaları, Kuzey Kutbu'na yakın yani İngiltere'den yaklaşık bin mil kuzeye gittiğiniz zaman balıkçılıkla uğraşan yaklaşık nüfusu 25 bin kişiden oluşan bir adacıklar grubudur burası. Burası balinaların merkez üssüdür, bütün balinalar burada toplanır. Fakat ilaç sanayisinin ve kozmetik sanayisinin bilim adamları gelip bu balıkçılara dediler ki: "Bakın, bu kocaman ağızlı bu balinalar sizin bütün balıklarınızı tüketiyor, yakında balık bulamayacaksınız." "Bu balinaların her biri 50-60 ton, bizim küçük kayıklarımızla biz bunlarla başa çıkamayız." "Siz müsaade ediyorsanız biz bunları tutarız." dediler ve o yörede, bir yıl içerisinde Faroe Adaları'nın etrafında tek bir balina bırakmadılar. Balina, ayı balıkları ve su samurları ve tabandaki bentik yapı yani bitki örtüsü bir denge hâlinindedir. Balinalar gidince, gördüğünüz dünyanın en yakışıklı hayvanlarından biri olan katil balınayı görüyorsunuz. Katil balina geldi, ne kadar ayı balığı varsa hepsini yiyip tüketti. Ayı balıkları aynı zamanda su samurlarıyla beslenir fakat su samurlarını tüketecek, onlarla dengeyi kuracak başka bir hayvan olmadığı için su samurlarının sayısı hızla arttı. Su samurları neyle beslenir? Deniz tabanındaki bentik yapıdaki bitkilerle ve littoral yapıdaki bitkilerle. Neticede deniz tabanı yok oldu gitti. Buradan topladıkları tıbbi bitkileri artık toplayamıyorlar, balıkçılıkla uğraştıkları için, bitkiler gittiği için balıklar yumurtalarını otların arasını bırakır, deniz tabanındaki Gulf Stream akımıyla hepsi bunların taşınıp gidiyor ve Faoeliler şimdi ülkelerini, adalarını terk etmiştir, göç etmişlerdir.

Beslenmeye bir örnek vereyim yani görüyorsunuz şurada bir balinanın çekilmesi demek, bütün ekolojik dengenin bozulması demektir. Beslenmede de en basit, Adana, Tarsus, Ceyhan, Urfa, Diyarbakır, bol patlıcanlı kebab tüketirler. Patlıcan alerjendir ama bunun üzerine buz gibi bir karpuzu tükettiğinizde o da antialerjendir, bu şekilde dengeyi kurmuş olursunuz.

Bugün neredeyiz? Bakın, bu sorunun doğru cevabını verebilmek için özellikle bizim ana vatanımızdaki bitki örtüsüyle ilgili 1949 ile 2000 yılı arasındaki zaman dilimini çok iyi hatırlamamız lazım. İkinci Dünya Savaşı'nı yaşayan Avrupalılar, açlığın ne olduğunu gördüler uzun savaş yıllarında, ot yemek zorunda kaldılar, yonca kaynatıp pişirdiler; yok, olmayınca ne yiyecekler? İşte bunu gören Avrupa ve Amerikalılar... 1948 yılında Jack Harlan, -bir genetikçi ziraatçısıdır- Anadolu'ya gelir ve

bütün Anadolu'yu dolaşır ve ne yapar? Tohum toplar, bunu belgeleriyle göstereceğim size. Bugün ise farklı şekilde geliyorlar yani bugün Rusya'nın Suriye'ye, Amerika'nın Mezopotamya'ya girmesinin arkasında yatan birçok sebep olabilir ama esası gıdadır çünkü Amerika'daki GDO'lu tarımdan dolayı topraktaki solucan bile Parkinson, tarım alanları.

Evet, şimdi bakın, 1965: Sağ tarafta sarıyla işaretledim, Jack Harlan 1964 yılında yabancı tahılların yetiştikleri yerleri saptamak ve bunlara ait örnekler toplamak amacıyla Siirt, Diyarbakır, Urfa yöreleri ile güneyde sınıra kadar uzanan alanda geziler yapıyor, emmer, einkorn, ve arpanın örneklerini toplayıp götürüyor. Jack Harlan, bakın 1964'te yazıyor. Bu bizim İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin 1980'de yayımladığı arkeolojik çalışmalarla ilgili rapor, bu çok sonradan yazıldı. Evet, bugün Jack Harlan'ın Anadolu'dan götürdükleri... Kavun, karpuz, mercimek, ne istiyorsanız hepsini götürdü adam. Bakın, bu gördüğünüz lahanaya... Afşin Elbistan'ı bilenler orada 47-48 kilo ağırlığındaki lahanayı götürürler, her yıl burada yarışma yapılır. Şimdi Jack Harlan Anadolu'nun her tarafından tohumları toplarken kuzeye doğru çıktığında, Iğdır'a, Kars'a doğru bir bölgeye geldiğinde diyorlar ki: "Bizde tohum yok." Herkes, veriyor köylü. "Bu bostanlar ne?" "Ha, onlar mı? Bizim bostancılarımız var, esas tohum kasabada satılır." "Kasaba neresi?" "Yusufeli." Şimdi, işte buradan Jack Harlan'ın -bakın görüyorsunuz- "casaba melon" diye yazıyor, "kasaba kavunu" dediği -bazı lütfedip atfetmiş de bizim kavunlar- bunlar, görüyorsunuz bizim kavunlar, bizim millî tohumlarımız, "casaba melon" buradan gelir. Burada -size getirdim- bakın, "Yusufeli'nin çiftçileri" Jack Harlan'ın 1951 yılında "Seed World", Dünya Tohum dergisine yazdığı yazı. Bunun Türkçe tercümesi, "Yusufeli'nin çiftçileri" "Yusufeli'nin bahçıvanları." Okursanız, gerçekten -tabii Sayın Başkana sunacağız- gözlerinizin dolacağına inanıyorum.

Ondan sonra, aynı tarihlerde, 1949'da Peter Davis, İngiliz geliyor. Yani sayısını bilemediğimiz binlerce örneği Anadolu'dan alıp götürüyor. Bugün 350 tane bitki, Edinburgh Üniversitesinin kraliyet botanik bahçesinde Anadolu'dan giden bitkilerimiz sergilenmektedir ve 10 ciltlik de kitap yazmıştır. Bu kitabının önsözüne baktığımızda, bakın, Edinburgh Mart 1965'te diyor ki Davis: "Anadolu'nun beş tane farklı özelliği vardır, önemi vardır, 'potential economic importance' potansiyel ekonomik güce sahiptir Anadolu toprakları." Şimdi, kaybettiklerimize bakın, yılda 11 milyar avroluk satış yapan Hollanda bizden götürdü bu laleyi. Çiğdem çiçeği -bugün her tıp doktoru, her eczacı bilir- kolşisin, çiğdem'in diğer adıdır. Evet, bunu Fransızlar yapıyor, bitki bizden gitti ama bizde yok. Bu gördüğünüz laden bitkisidir, Ege ve Akdeniz'de bunu görürsünüz, her eczanede, kasanın yanına yaklaştığınızda antivirüs, grip, bunu görürsünüz, 30 lira bunun tanesi, onun içinde 10 tane pastil var. Patentlidir ve bu patent de Yunanlılara aittir, her ay milyonlarca dolar para kazanırlar. Biz yapabilir miyiz? Yapamayız çünkü patent için lisans ödeyeceğiz. Ormancı kardeşlerimiz burada, ormanlarımızda laden, namütenahi zengin olarak bulunmaktadır. Ökse otu, "viscum album" Türkiye'den gider, kemoterapi ilacı olarak Almanya'da kullanılır ve bugün ben buraya faz/1 enziminin yayını yazdım, bu çoktan tamamlandı, şu an kemoterapi ilacı olarak kullanılıyor. Bizde ökse otu uzun yıllar Tarım Bakanlığımızda yasaklı bitkiler listesindeydi, neyse şimdi o kalktı, onu söyleyeyim. Evet, ökse otu böyle.

Çok daha acı bir gerçek, Merck firması bizim Ağrı Dağı'nın toprağından çıkan bir bakteriyi alıyor, Cubist firması -firmanın adı o, Cubist Pharmaceuticals- bundan antibiyotik yapıyor ve çünkü Merck antibiyotik sektöründe tek başına güçlü olmak istediği için 9,5 milyar Amerikan dolarına bu firmayı satın alıyor, benim toprağımdaki bu bakteriyi.

Evet, son örnek, Göbeklitepe. Biliyorsunuz, Göbeklitepe en sağ altta görüyorsunuz, İsrail haritasıdır, "abrage" yazısından da anlaşılır. Buğdayın ana vatanının kendi bölgesi olduğunu savundu yıllarca -yedi bin yıllık geçmiştir orası- ama Allah bize Göbeklitepe'nin on, on beş bin yıllık bir antropolojik

geçmiş olduğunu göstererek, kanıtlayarak bir tokat gibi “Bunun vatani Anadolu’dur.” deyip... Bizim turan buğdayımız, maalesef o kaçırıldı, Belçikalılar bunu patentledi, kamut adı altında tüm dünyaya bunu sunuyorlar. Uzmanlar bugün ekmek tüketmeyin diyorlar. Bakın, topbaş, zerun, karakılıç -o bir tıbbidir, Elâzığ’ın karakılıç buğdayı- kavılca -Kars’ın buğdayıdır, tıbbidir- siyez -tıbbi bir buğdaydır- urartu, turan, daha birçokları var... Burada bu işin uzmanı olan Ayten Hanım var Tarım Bakanlığından, çok daha iyi bilirler. Bunların bu buğday çeşitleri trigliserid yüksekliğine karşı, kolesterole karşı ve sizi diyabete karşı korur, bunun dışında çölyak ve alerjiye karşı korur. Tükettiğiniz ekmeğin, bazı ekmekler var bugün piyasada beyindeki opioid reseptörlerini bloke ederek... Bunu tüketen bir çocuk çalışma masasına oturduğunda dikkatini verip toplayamıyor, on dakika sonra kalkıyor, aynen hiperaktif fonksiyonlar gösteriyor. Siz çalışma masanızda okurken dikkatinizi veremiyorsunuz, kafanızın içinde bir ağırlık, bir bulut seziyorsunuz ama farkında değilsiniz, bunu da bu arada söyleyeyim: Tahammülsüzlük, kavrama zorluğu, (IBS) hareketli bağırsak sendromu. Bugün vatandaş diyor ki: “Ne yersem şişiyorum.” Evet, bunu bilmeyen...

Ada çayımız: Bu, benim bir İsrailiyle olan tartışmamdır. Bizim adaçayımıza sahip çıkmak istedi Sayın Başkan. Dedim ki: “Bir dakika, senin bu gösterdiğin ada çayının içinde limonen var. Bu limonen, lavandula stoechas bitkisinden gelir yani lavantanın bir türünden geliyor. Yoksa ada çayının içinde bu limonenin işi ne?” Afalladı ve durdu “Haklısınız galiba.” dedi. “Bu bizden gitme.” dedim. Çünkü bizim topraklarımızda ada çayının etrafında karabaş bitkisi de yetişiyor, doğal biyolojik dengesi içerisinde.

Kaybettiğimiz ve okuyamadığımız kültürümüz: Sona doğru yaklaşıyorum. Bakın, bu en sağdaki benim de çok samimi dostum, bugün 99 yaşlarında Arvin Carson, 1950 yılında çıktı dedi ki: “Bu bakla parkinson hastalığına karşı etkilidir, dopa var içerisinde, tremoru önler.” Bugün görüyorsunuz yayınlanmış dergide de 101 milyar dolarlık satış yapılır bakla üzerinden. Halbuki Anadolu topraklarının baklası çok daha etkili, çok daha etkin. Ama biz yapamaz mıyız? Evet yaparız, biz patent kırmayı da biliriz, patenti nasıl savuştururuz, onu da biliriz ama yapmamız lazım, ama çalışmamız lazım Sayın Başkan.

Şimdi, Sayın Prof. Dr. Aziz Sancar ile alttaki bayanın bir bağlantısı var, bir benzerlik var. Bakın Sayın Sancar 2015 yılında bir Türk profesörü olarak kimya dalında Nobel ödülü aldı, alttaki bayan ise Çin’li Tu Youyou, o da bir kimyacı ama ona tıp dalında verdiler. Neden? Çünkü 3.500 yıllık Çin arşivini araştırarak sıtmaya karşı, malaria’ya karşı neler yapılabileceğini bu araştırmaları neticesinde bulmuştur, 3.500 yıllık Çin arşivi ve neticede artemisia bitkisini bulmuş bugün “pelin otu” olarak bilinir Anadolu “peygamber süpürgesi” olarak bilir bunu ve Amerikan askerleri Vietnam’da sıtmadan kırılırken Hong Kong Çinlilere ve Vietnam askerlerine bir şey olmuyor. Neden? Çünkü Tu Youyou sıtmaya karşı çoktan bitkiyi o askerlere veriyordu ve sonunda Amerikalılar bırakıp gitmek zorunda kaldılar. Evet, Osmanlı arşivlerinde sayısız tıbbi bitki reçetelerimiz araştırılmayı bekliyor, evlatlarımız ve gelecek nesillerimiz dedesinin, atasının yazdıklarını okuyamıyor, bu zengin kültür hazinenin içeriğindeki ilim ve bilimden mahrumdurlar Sayın Başkan. Bir milletin tarih yönündeki asil ve dik duruşunu sergileyen atasının arşivlerini okuyarak yaşayan, yaşatan ve aktaran gençlere ihtiyacımız var. Atasıyla övünmek, gurur duymak gençlerimizin ve gelecek nesillerimizin en doğal haklarıdır. Bugün biz arşivlerimizi okuyamayız. Çinliler harflerini değiştirdi mi? Hayır. Japonlar değiştirdi mi? Hayır. Hindistan değiştirdi mi? Hayır. Ermenistan değiştirdi mi? Hayır. Bulgaristan değiştirdi mi? Hayır. Rusya değiştirdi mi? Hayır. Romanya, Polonya değiştirdi mi? Hayır. Hepsi arşivlerine giriyor, kendi millî kültürlerinin kendinden önceki insanların şikâyetleri doğrultusunda neler yapmışlar, hangi bitkileri kullanmışlar, bunları öğreniyorlar. Ama benim gençlerim maalesef bunu okuyamıyor. Çünkü bir gecede yapılan Harf Devrimi keşke... Ben Latin harflerine karşı değilim, gerekliydi, lüzumluydu ama Osmanlı harflerinin kalması gerekiyordu çünkü bu arşivleri okuyamıyoruz. Evet, bizim handikabımız burada. İşte, Osmanlı

arşivlerine girseler... Hani kafasına elma düşen, hamamda tası yüzen... Newton'un kafasına elma düşmüş de yer çekimi kanununu bulmuş, 1643-1727'de yaşamış. Hadi oradan, benim dedem yer çekimini, Piri Reis -Kitabı Bahriye'sini okuyunuz- 1545'te bunu keşfetmiştir. Dünyanın çevresini ilk hesaplayan Harezmi'dir, benim dedemdir. Romen rakamlarında sıfır yoktur, sıfırı bulan bilim adamıdır. Çiçek aşısını Osmanlı bulmuştur. Evet, 1530'larda çiçek aşısını kullanıyor. Osmanlı hekimleri ta... İngiltere'de 1740'ta iki yüz elli yıl sonra Edward Jenner diye birisi doğacak da çiçek aşısını bulacakmış! Halbuki İngiltere büyükelçisinin -girin Osmanlı arşivlerine- karısı Lady Mary Montagu çiçek aşısını kendi kızına ve kendi oğluna aşılatıyor, 1535 İngiltere büyükelçisinin eşi. Sahip çıkmazsanız sahip çıkarlar.

Bugün tıp dilindeki "vaccination" "vacca" kelimesi Osmanlı'dan kazandırılmıştır çünkü "vakka" inek demektir, inekleri sağan kadınlarda o çiçek mikrobi geliyor, işte oradan buldular ve adı da "vaccination" oldu. Nurda yatsın aşının ilk temellerini atan 1270'li yıllarda Mevlâna Celâlettin Rûmî'dir. Diyor ki: "Öyle dertler vardır ki devası içinden çıkar." Bugün aşı dediğimiz şey aynı mikrobi, aynı bakteriyi kullanıyoruz. Bir öğrencim geldi diyor ki: "Hocam Avicenna diye bir yabancının makalesini okudum, orada şunu şunu yapmış." Ya Avicenna dediğin Batı'daki isimdir İbni Sina'nın, düşünebiliyor musunuz?

Dolayısıyla değerli misafirler, bugün "platanus orientalis" bir Osmanlı çınarıdır. Bunun makalesini yazdım, kemik erimesine karşı, gut hastalığına karşı ve antidepresan özelliğini. 2018'de bu yayınlandı. "Osmanlı çınarı" dedim kabul etmediler makaleyi. Efendim ırkçılık yapıyor. E ne diyeceğim? "Başka bir isim bulun." dediler. Ben de "Platanus Anatolius" dedim ve o şekilde yayınlandı, bizim Osmanlı çınarımız böyle muhteşem bir bitki. Bugün tıpta çaresi yoktur kireçlenmenin ama çınar yaprağını kullanarak, Osmanlı çınarıyla... Evet, burada gördüğünüz bayan 80 küsur yaşında. Karadenizli olanlar bilirler şekerap, konturap, kastonap bunlar armut çeşitleri, 39 armut çeşidi var, 27 elma çeşidi var, 33 erik çeşidi var, şöyle 100 metre yürüyorsunuz aynı bölgenin içinde, dünyada böyle bir biyolojik çeşitlilik yok. Piyasaya çıkıyorsunuz 3 çeşit elma var sarı, kırmızı ve yeşil.

Dünyada tıbbi bitkiler: Dünya Sağlık Örgütü'nün açıklamasıdır bu, dünya nüfusunun yüzde 78'i bitkisel tedavi kullanıyor, modern ilaçları bilmez. Birleşmiş Milletler FAO mayıs 2006'da bir rapor yazdı, yüz yılda dünyanın biyolojik çeşitliliğinin yüzde 75'i yok oldu. Amerika'da mesela 7.100 elma çeşidinden 6.800'ü yok olmuş, bu FAO'nun raporunda. Bu açıklamaların sonucunda, Avrupa ve Amerika kaynaklı Monsanto, Smith Kline, Merk artık Monsanto yok onu da Merc satın aldı. Glaxo, Afimax ve Shaman olarak 3 tane firma kurdular 2010 yılında ve bunların görevleri, tüm dünyada geleneksel ilaçları kim kullanıyorsa bunları tespit etmek, halkın kullandığı geleneksel ilaçlar. Bugün harıl harıl çalışıyorlar. Bakın İngiltere Güney Afrika'da yaşayan Zulu kabilesinin içine giriyor. Bakın bu Elsevier, dünyanın en saygın bilimsel dergilerinden bir tanesidir. Fito tıp yani 14/2007 sayısında bunu görüyorsunuz "from the Zulu medicine." Zulu kabilesinin tıbbını almış, laboratuvarlarına ve tüberkülozun en mükemmel ilacını geliştirdiler. Bunu duyar duymaz Norveç, İsveç, Danimarka, İzlanda ve Finlandiya'nın başkanları bir araya geldiler, dediler ki: "Biyolojik çeşitlilik yok oluyor, bir an önce dünyanın en büyük tohum gen bankasını kuralım." Ve tüm dünyada ilk kurulan bugün 1.400 tane var. Biz de -o zaman Sayın Başbakanımızdı- Sayın Cumhurbaşkanımızla 2010 yılında -o arada sıkışmış olan benim- mart ayında dünyanın 3'üncü büyük tohum gen bankasını açtık. Evet, şu kitaplara bakın "Repuclic of Korea" bakın Dünya Sağlık Teşkilatı Kore Cumhuriyeti'nin tıbbi bitkilerini yayınlıyor. Onun yanında, Vietnam'daki tıbbi bitkiler yayınlanıyor. Myanmar tıbbi bitkileri yayınlanıyor, Asya'nın, işte sayısız burada göreceksiniz, benim burada verdiğim. Ama bir tane Türkiye'den, bir tane Anadolu'dan yok. Neden? Çünkü bize çer çöp diye öğretiler, koca karı ilacı dediler, şarlatanlık dediler. Halbuki Avrupalı bir lise öğrencisi doğaya çıktığında en az 20 tane tıbbi bitkiyi size Latince ismiyle

beraber söyler, bizim üniversite mezunumuza sorun “Ne bunlar?” deyin hepsine “ot “diyecektir çünkü o şekilde eğitildik. Şimdi 1955 yılında 21 bin tıp bitki türümüz var, 2011’de Tarım Bakanlığının sayısı 12.054, 2017’de 10 civarında. Tahminen 3.500-4 bin civarında endemik bitki türümüz olduğu tahmin ediliyor bunun ancak biz yüzde 5’ini tanıyoruz, gerisini bilmiyoruz, ne işe yaradığını da bilmiyoruz.

Değerli Başkan, bugün Türkiye’de Ankara’da bir Millî Botanik Bahçemiz var. Bu Millî Botanik Bahçesi’ne Anadolu’nun bütün bitki örtüsünü taşıyabiliyoruz. 3 bin dönümdür yaklaşık. Birisine deseniz “Burayı nasıl yaparsınız? Bunu nasıl taşırsınız?” “3 bin dönümü doldurmak çok zor...” Halbuki çok kolay, altı ayda doldururuz Sayın Başkan. 81 ilin tarım il müdürlükleri, ilçe müdürlüklerine “Yörenizdeki bütün bitki örtüsünü buraya getirin, dikin, bundan sorumlu sizsiniz, her birinize 5 dönüm, 10 dönüm biyolojik çeşitliliğine göre vereceğiz.” diyeceğiz. Bu anlamda, doktora tezlerini burada verebiliriz. Millî Botanik Bahçemiz bugün Türkiye’de olmayacak çok güçlü bir laboratuvarı kurmak üzere, bu onaylandı, parası da hazır, bu laboratuvarı kuracağız ve evlatlarımıza endikasyonun ne olduğunu tıbbi bitkilerde... Çünkü biz katma değer üretmek zorundayız. Yani bir tıbbi bitkinin kilosunu 1 liraya, 1 buçuk liraya biz satamayız Sayın Başkan, yok böyle bir şey, katma değeri koyacağız onların istediği uluslararası standartlarda vereceğiz.

Orman tabanındaki bütün bitki örtüsünün yılda bir kez, bir yıl yapacak, bir yıl toplamayacak yani nadasa bırakılması lazım. Herbisit kullanımını tamamen, yabancı ot öldürücüyü tamamen ortadan kaldırmamız lazım, bunu söylüyorum.

Şimdi son örneği size verirken, bakın tıbbi aromatik bitkilerin Quality Control Methods For Medicine Plant, Dünya Sağlık Örgütü’nün tıbbi bitkilerdeki standartları burada tanımlıdır, buna göre biz üreteceğiz, buna göre biz bunun ihracatını yapabileceğiz çünkü belirli standartlarda çalışmamız lazım.

Şurada uydudan tabların takibi ve kontrolünü yazmışım. Bir şey daha bilinsin, aklınızın bir köşesinde olsun Sayın Başkanım, bugün tıbbi ilacı üreten ile zirai ilacı üreten ve tohumu üreten artık aynı firma, gıda bu şekilde kontrol altına alınmış durumda.

10 Ocak 1992’de bir konteyner kazası oldu, fırtınaya tutuldu Pasifik’te, onlarca konteyner denize düştü ve bu düşen konteynerlerden bir tanesinin içinde oyuncak ördekler vardı. Bu ördeklerle bir baktınız Bering Boğazı’nda gördünüz, İngiltere’nin güneyinde South Hampton’da gördünüz, düşünün Pasifik’teki bir olay. “Bu nasıl oluyor?” dediler dünyadaki bilim adamları, böyle bir akıntı sistemi yok. İşte bunun için 1999’da Terra, 2002’de Aqua uydusu fırlatıldı. Ve bugün biz biliyoruz ki bu verilerle, bu uydulardan aldığımız bilgilerin doğrultusunda, Gulf Stream akımı örneğin İskandinav ülkelerinin önünden geçerken 2,5metre/saniyenin üstünde geçerse Gulf Stream akımı yaklaşık olarak 100 kilometre genişliğinde ve 500 metre derinliğinde bir su kütlesinin hareketini düşünün. 2,5 metre/saniye hızın üstünde ne kadar hızlı geçerse Anadolu toprakları o kadar kuraktır, ani duruşları olur; yavaş geçerse ani yağışlar olur; şu son zamanlarda gördüğünüz gibi. Bütün bunları uydudan gözlemleyebiliyorsunuz.

Acaba uydudan bu verileri alarak tarımı kontrol edebilir miyiz, denetleyebilir miyiz, rekolte ve verimlilik hesapları yapabilir miyiz, risk analizleri yapabilir miyiz? Mesela biliyoruz Çarşamba Ovası ve Çukurova bu yıl çok yağış aldı, karpuzda sıkıntı olacak gibi gözüküyor, hemen bunun tedbirini alıyoruz, ne kadar güzel uydudan ama risk ortaya çıktıktan sonra bunun kurullarının toplanmasının bir anlamı olmuyor tabii. Çiftçiye verilen tarımsal destekleri ben takip edebilecek miyim uydudan? Hakikaten ekiyor mu, ekmiyor mu? Toprağı uğruna kan davası güdebiyen insanlar var, alınının ortasından vuruyor bir karış toprak için. Babası ölmüş, miras kalmış, veraset ilamını almıyor. Neden? Terekeyi istemiyor çünkü toprağı bölünecek, ondan sonra Tarım Bakanlığı gelecek diyecek ki: “Gel, senin toprağın küçülüyor, bu toplulaştırmaya girecek.” satın alacak. İstemiyorlar. Veraset ilamını almıyor. Dolayısıyla bakın bu uydudan aldığımız Sentinel-2 uydusu var bugün, kendilerine

huzurunuzda teşekkür ediyorum. On ay önce bu projeyi başlattım Sayın Başkan. Hakan Velioglu... Tarım Bakanlığında oturduk, istişare ettik, yaklaşık 21 kişilik ekibi var ve bu çocuklar gece gündüz çalıştılar. Sentinel-2 uydusunun verilerini alıyoruz, ne kadar paraya biliyor musunuz Sayın Başkan? Sıfır kuruş ödeyerek. 5 günde bir bütün Anadolu'yu tarıyoruz. Resmini çekiyoruz canlı, hangi bitki nerede, ne zaman yetişiyor, beş gün sonra ne kadar gelişti, ne kadar yağış aldı, hangi alanlarda risk var. Dolayısıyla toplulaştırmada miras hukukuna saygı duymamız lazım. Biz ne yapıyoruz? Belli bölgeyi işaretliyoruz uydu verisine göre, zaten e-devlet portalinden de tapu kayıtlarına girip bütün kadastrasını, adasını, paftasını alıp üstüne oturtuyoruz. Sizin 3 dönümünüz var, oranın 100 dönümü var, buranın 180 dönümü var, hepsini bir şeyin içerisine alıyoruz kümülatif olarak. Diyoruz ki örneğin, buraya patates ekilecek. Alım garantisini veriyoruz, 2 milyon 100 bin ton ihtiyacımız var buranın 3 dönümü var, buyurun 3 dönüm paranız, sizin 87 dönüm, buyurun sizin paranız bu. Dolayısıyla hasat mevsimine kadar değişen iklim şartlarını önceden öngörebiliyoruz. Ağacına sıkıttığı zirai ilaç. Şu an ben onun üstünde çalışıyorum. Yani Sayın Cumhurbaşkanımız davet ediyor muhtarları. Hiç unutmuyorum Sayın Başkan, çok önemli bir anımdır bu, masada oturuyoruz muhtarlarla, her biri 10-12 kişilik gruplar "Selamünaleyküm muhtar." dedim "Aleykümselam Hocam." dedi. "Başka ne iş yaparsın sen." dedim. "Benim üzün bağım var, şeftalim var, eriğim var." dedi. "Kaç defa zirai ilaç veriyorsun?" dedim. "Her yağıştan sonra Hocam." dedi. Yapamaz Sayın Başkan, her yağıştan sonra zirai ilaç veremezsiniz. Sezonda 2 defadır, öyle mi? Tarımcı arkadaşlarımız burada. Dolayısıyla ben o arada heyecanlı kalkmışım ayağa "Sen ne yaptın muhtar." diye. Bugün bunun programını yazıyorum, hesaplamalarını yapıyorum. Zirai ilacı sıkıttığınız zaman 5 günde bir ben bunu uydudan göreceğim çünkü onun saçılma değerleri değişiyor. Evet, yaklaşık, hangi hastalıklara maruz kaldığınız da gözlemleyebileceğiz ayrıca.

Sayın Başkan, bugün Türkiye bu duruma gelmiş durumda yani bölgelerde arazileri hesaplayacaksınız "Burada bu kadar buğday, burada bu kadar nohut, burada bu kadar mercimek." deyip planlayabilecek duruma geldik. Bunun için hakikaten Tarım Bakanlığımızın Entegre Daire Başkanlığıyla gurur duyuyorum, büyük bir şeyle çalıştılar.

Şimdi, bakın tarihte gıda savaşları vardır Timur savaşı nasıl kazandı biliyor musunuz Sayın Başkan? Timur'un girdiği her yerde ilk işi bütün meyve ve sebze tarlalarını yok etmek, bütün ağaçları kesmek. Gürcüler koyunlarına o üzüm fidanlarını koydular çubuklarını kalem aşısı yapacaklar veya dikecekler. Timur gittikten sonra dikiyorlardı, bunu uygulayabilen tek Gürcülerdir. Bugün nasıl fındık götürdüler biliyorsunuz. Hitler Yunan adalarını almak istedi, bütün gemilerle yollarını kesti ama Yunan adalarını kurtaran keçiboynuzudur, harnup ekme yapabilirsiniz, reçel yaparsınız, pekmez yaparsınız.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Sayın Başkan, konu bambaşka yerlere gitti.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU - Efendim.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Sayın Saraçoğlu, konu çok başka yerlere gitti. Tıbbi bitkiler...

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU - Efendim harnup da bir tıbbi bitkidir.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Savaş ekonomisi...

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU - İşte ne kadar önemli olduğunu vurgulamaya çalışıyorum.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Tarım politikasından bambaşka yerlere geldik.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU - Tamam.

Harnup bir tıbbi bitkidir, dut tıbbi bir bitkidir, incir. Bunların kıymetini bilmek zorundayız.

Evet, sonuçta, Sayın Başkan ben tamamladım.

Doğa kaderdir, onun için kaderin iyisi veya kötüsü olmaz, aklını kullananlar vardır, aklını kullanmayanlar vardır, bir de aklını kullanmakta zorlananlar vardır, işte onlar da cahillerdir. Aklını kullanmayanlar için Yunus suresi 100'üncü ayet "Biz aklını kullanmayanların üzerine pislik atarız." der. Kamer suresi 54, 17, 22, 32 ve 40'ıncı ayetler "Bu kitap okunup anlaşılacak içindir, yok mu ibret alan." Bunların hepsi bize birer ibretliktir. Ve son 55'in 8'i de (...) * Yani Rahman suresinin 8'inci ayeti "Dengeyi bozmayın." Sayısız örnekler gösterdim, daha verilebilir.

Ben sabrınız için teşekkür ediyorum çünkü bunlara uymadığımız takdirde sonucun ne olduğunu da 18'inci sure, Kehf suresinin 8'inci ayetinde söylüyor Allah, ben söyleyemiyorum "Sonunda biz bunların tamamını yeryüzünü kupkuru bir toprak hâline getireceğiz." Eğer aklımızı kullanmazsak.

Ben sabrınız için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Hocam çok teşekkür ediyorum, güzel bir sunum oldu, tabii ki süremizde sıkıntı olabilecek ve çok fazla...

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU - Mümkün olduğu kadar hızlı anlatmaya çalıştım.

BAŞKAN - Çok güzel, kısa bir sürede bunu anlattınız.

Komisyon üyesi arkadaşlarımızdan sorusu olan varsa sorsun, soru-cevaba da devam edelim.

Buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Sayın Saraçoğlu'na çok teşekkür ederim.

Yalnız böyle çok değişik, çok karışık bir şeyler oldu, her şey birbirine girdi gibi geldi ya da en azından ben öyle anladım. Şimdi şunu söyleyeyim her zaman beslenmeyle ilgili değişik kavramlar vardır, mesela bir müddet insanlar uzun süre diyelim çavdar yerse ondan sonra çavdarın çok kötü olduğu, buğdayın iyi olduğu ya da uzun süre buğday yerse daha sonra çavdarın iyi olduğu gibi böyle değişik akımlar vardır. Son zamanlarda bir bilim adamımızın şeker üzerine çok değişik görüşleri var. O hâle geldi ki insanlar tamamen şekeri terk etme yoluna gitti, gebelerde yapılması gereken şeker testleri yapılmaz oldu yani böyle, toplumun o ruhunu yakaladığımız zaman böyle değişik bir alan açılıyor, değişik bir yol ortaya çıkıyor. Örneğin havucun oligohidramnios'u düzelttiğine dair dünyada bir tane veri yok, bir tane bana örnek gösterin kabul edeceğim. Sizin şu Elsevier dedğiniz, dergi değildir, o yayın grubunun adıdır.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU - "Phytomedicine" diye yazıyor.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Phytomedicine doğru ama Elsevier derginin ismi değildir.

Ayrıca, şimdi öyle bir hâle geldik ki 1940 ile 2000 arasındaki bitkileri biz ortaya çıkarır ve literatürü karıştırırsak, kayıtları karıştırırsak şu andaki tüm dertlere çare bulunacak gibi geldi. Ben şunu biliyorum, 1980'lerde bilgiye yedi yılda 2'ye katlanıyordu, 1990'larda beş yılda 2'ye katlanmaya başlandı, şu anda ne kadar olduğunu kimse hesap edemiyor. Dolayısıyla sizin orada göstermiş olduğunuz 60 yıllık bir zaman "zone"unu incelemekle de şu andaki herhâlde bir yıllık falan bilgi sistemini, şu andaki bilgi sistemine denk gelen bir "zone"u incelemiş olacağız.

Burada Tarım Bakanlığından gelen hanımefendiler var beyefendiler var onlar, daha iyi söyleyecektir, ben de bir çiftçi çocuğum. Şimdi herkes ağzını açtığı zaman işte "buğdaylar ilaçlanmasın" "gübre verilmesin" falan bunu söylüyorlar ama 1970'ten şimdiye kadar buğday tarımında en az -kuru ziraat

* Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

için söylüyorum- yüzde 40, yüzde 60 bir artış olmuştur. Bu yanılsıza “yanlış” deyin lütfen. Bunlar, o ilaçların yabancı bitkilere karşı –herbisitlerin- kullanılması gübre sayesinde olmuştur. Dünyada bir de artan bir nüfus var, ülkemizde de nüfus artıyor, her yerde de artıyor. Hani ilaca karşıyım, tamam, gübreye karşıyım, tamam, bu insanlar neyle beslenecekler? O zaman iş şuna gelecek, insanlar hiç çalışmasın, uğraşmasın, kendi beslenecekleri kadar buğdayları eksinler, karınlarını doyursunlar. Yani bunu sizin şahsınızda söylemiyorum ama genel olarak günümüzde böyle bir şey var, burada büyük bir handikap var. Eğer ki nüfus artıyorsa tabii ki insanların ihtiyacı olan gıdanın da artması lazım. Bunun için de zaman zaman gübre de kullanmak gerekebilir, ilaç da kullanmak gerekebilir. Doğru, bunların yarattıkları bir sıkıntı vardır, onun da üstesinden gelmek lazım. Bu tıpkı şuna benziyor: Eskiten ata binerdik, giderdik, geldik, şimdi uçağa biniyoruz, gemiye biniyoruz, arabaya biniyoruz, kazalar oluyor. O zaman arabaya binmeyelim mi, gemiye binmeyelim mi, uçağa binmeyelim mi gibi bir şey oluyor. Ama insanoğlu ne yapıyor? Onun da çaresini arıyor, kazaların önüne geçmeye çalışıyor yani bu dünyanın bir gidişatıdır, dünyanın bir gelişmesidir, bu değişime karşı durulamaz ama değişimin insanlara zarar vermemesiyle azami fayda getirecek şey neyse, tedbirler neyse onların alınması da tabii ki gereklidir, ona da söyleyecek bir şey yok.

Şimdi, bu toplantı tamamen bir bilimsel toplantı, ben öyle görüyorum. Tabii ki herkesin bir dinî inancı var, bunu burada sorgulayacak değiliz. Bu, işte ayetleri falan buraya getirip bağlamanız, sonra bu bitkilerle falan birleştirmeniz açıkça söyleyeyim, ben sizi bir bilim adamı olarak görüyorum, biraz tuhafıma gitti. Yani burada Diyanetle ilgili bir şey görüşeceksek, dinle ilgili bir şey görüşeceksek...

REFİK ÖZEN (Bursa) - Ayetler bilime karşı mıdır ya? Siz bir bilim insanısınız, böyle bir yorum yapmanızı esefle kınıyorum.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Şimdi iş bambaşka bir yere gitmesin. Eğer bunlarla ilgili dinin bilim üzerine olan etkisini tartışacaksak Diyanet İşleri Başkanına yazalım bu konuda...

REFİK ÖZEN (Bursa) - Ayetler...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Müsaade buyurun bitireyim.

REFİK ÖZEN (Bursa) - Alakası yok yani.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Bunu çok iyi bilen insanlar gelsinler anlatsınlar.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Tıbbi ve aromatik bitkileri konuşuyoruz, bu meseleyle alakalı konuşacaksak konuşalım, zaman kaybetmeyelim.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Evet, ben de ona vurgu yapıyorum.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Ayetler ile tıbbın karşı karşıya getirildiğini iddia etmeniz çok saçma.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Ben öyle bir iddiada bulunmadım.

REFİK ÖZEN (Bursa) - Öyle bir iddiada bulunuyorsunuz.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Siz öyle anlamışsınız. Benim öyle bir iddiam yok.

BAŞKAN – Toparlayın Sayın Kabukcuoğlu.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Evet bu buğdaylarla ilgili geçmişteki buğdaylar şöyleydi böyleydi... Ama onların verimliği de çok düşüktü, 1'e 10 bile değildi. Hani, o buğdaylara dönersek bu işle ilgilenen ziraat mühendisleri ya da Tarım Bakanlığını yetkilileri o zaman bize bilgi versinler, şu andaki ekilen modern buğdaylar, işte 1'e 15 veren, 1'e 20 veren buğdaylar bunlar piyasadan kaldırılın. 1'e 10, 1'e 5 veren buğdaylar ne olacaksa artık onlara yönelmek lazım. Yani bir toplumun ihtiyaçları var, dünyanın gerçekleri var. Doğru, o buğdaylar belki çok iyidir. Şunu söyleyebilirim: Hani bizim eski kültür ırkı büyükbaş hayvanlar, işte 300 kilo falan gelir, eti çok lezzetlidir ama şu anda kültür

ırları işte 600 kilo geliyor, 500 kilo geliyor, eti o kadar lezzetli değildir yalnız bu insanların da bir şekilde protein ihtiyacını karşılamak lazım. O yüzden de kültür ırkındaki hayvanlar tercih edilir duruma geldi, tüm dünyada böyle.

Teşekkür ederim Başkanım.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Cevap vereyim mi efendim?

BAŞKAN – Evet, kısa ve öz. Şöyle olsun yani: Soru-cevap şeklinde mi devam edelim yoksa bu şekilde, tıbbi aromatik bitkilerin... Yani başka konulara gidersek toparlayamayız. Bugün de çok dinleyeceğimiz arkadaşlarımız var yani zamanı iyi kullanmak lazım.

Buyurun Hocam.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Burada tekrar lütfen bakın, ekranda yansıyor; Phytomedicine, 2007 yılının 14'üncü sayısında Science Direct bütün üniversitelerin girdiği bir kütüphanedir. Lütfen bu böyleymiş, şöyleymiş demeyin, bilin, Phytomedicine, bak sağ tarafta yazıyor ve Elsevier'in de yayını içerisinde Phytomedicine.

Şunu söylüyorum: Bunlar verimsiz tohumlar değildir, buğday; yok karakılçuktur, zerundur, topbaştır, bütün bunlardan biz yerli çeşitleri üretiyoruz. 1984-1985 yılları arasında Sayın Başkan, İskenderun ve Mersin limanlarına tahıl gemilerinin biri geldi biri gitti, biri geldi biri gitti; ne kadar buğday, mısır, nohut, mercimek, fasulye varsa hepsi gitti. Ondan sonra -Anadolu baktık yetiştiremiyor-dediler ki: "Ya size Meksika buğdayı gönderelim." Bu beyefendinin söylediği işte, önerdiği, Meksika buğdayı bu şekilde bu memleketi girdi. Yoksa biz kendi yerel çeşitlerimizle mükemmel bir şekilde yeni türler geliştirebiliyoruz. Hayır, hayır, söylediğiniz şeyi asla kabul etmiyorum. Bizim içimizde, Tarım Bakanlığında bu işin uzmanı olan arkadaşlarımız var. Kendi yerel çeşitlerimizi geliştiriyoruz sebze, meyvede, tahılda mükemmel bir şekilde. Benim yurt dışından gelecek tohuma ihtiyacım yok.

Şunu da söyleyeyim bakın Sayın Başkan, en tehlikeli şey ne şimdi biliyor musunuz? Yeni bir teknoloji var, beyefendinin bunu iyi duyması lazım, Genome Editing. Genetik yapısını öyle değiştiriyorlar ki bir daha onun içine ne yerleştirdi, nasıl bir gen yerleştirdi ispat etmeniz mümkün değil. Buna Genome Editing deniyor, CRISPR/Cas9 yöntemidir bu. Onun için tüm dünyanın artık tohuma karşı büyük bir konservatif durumu var. Bugün Amerika'ya tohum sokamazsınız, havaalanında bir yakalasınlar, yedi yıl hapsi var. Dolayısıyla yani tohum artık bir biyolojik silahtır. Biz kendi yerel çeşitlerimizle, kendi biyolojik çeşitliliklerimizle yüksek verimli yeni türlerimizi geliştirmek zorundayız. Onun için turan buğdayı o kadar verimsizdi de Belçikalılar aldı, kamut adı altında şu an bütün dünyaya satıyorlar ve ben bunu ispatlarım, işte Tarım Bakanlığının insanları burada, vernalizasyon genine bakarak. 3 tane gen var onun içinde, bir tanesi dominant, diğer ikisi resesif. Dominant gen üzerinden bunun bana ait olduğunu, Anadolu topraklarından gittiğini kanıtlarım ama uluslararası tahkime gideceğiz, yıllarca sürecek, bununla da bizim kaybedecek vaktimiz yok. Biz tohumumuza sahip çıkmaz zorundayız.

Peki, teşekkür ediyorum efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Hocam, sağ olasın.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Sevgili Hocam, teşekkür ediyoruz.

Evet değerli arkadaşlar, birkaç sorum olacak benim de. Tabii, bazı çelişkiler konuşmalarınızdan çıkardım. Tabii, bunu biraz da savunur gibi sonradan şey yaptınız ama sözlerle bunu kapatmaya çalıştınız, şu Latin harfleri meselesi. Yani bir ülkenin kendi arşivlerini incelemesi için... Latin harflerine geçmişiz ama bu işi inceleyecek sokaktaki adam değil, üniversitelerdeki bilim adamlarıdır.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Doğru.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Yani o arşivleri bilim adamı incelesin. Latin harflerine geçmemizi biraz eleştirel boyutta değerlendirdiniz, bunu sağlıklı bulmadım, bunu bir belirtiyim.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Hemen cevap vereyim.

Ben Latin harflerine karşı değilim. Bilim adamı girecek, hangi kimyacı, hangi fizikçi Osmanlıca'yı biliyor, tarihçiler bilir.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Bilim adamının görevi bunu bilmektir Hocam.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Kim öğretiyor, nerede öğrenecek, var mı böyle bir müfredat?

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Yani bir bilenden öğreneceksiniz. Yani bir bilim adamının işlevi nedir Hocam yani? Örneğin, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi ne diyor? Rus dilini koyuyor, Çin dilini koyuyor, bilmem neyi koyuyor, Osmanlıca'yı da koyuyor. Şimdi Osmanlı arşivlerimiz tamamen kapalı mı, hiç kimse okuyamıyor mu? Var, bilim adamlarımız var. O açıdan onu geçelim.

Bir de “Bilime fazla güvenmeyin.” dediniz mi siz? Cep telefonu kullanıyor musunuz?

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Evet.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Yani bu da zararlı mı?

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Bilim mi?

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Telefon?

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Ben öyle bir şey söylemedim ya.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Tamam.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Hayır, öyle bir söz söylediğini kabul etmedi ki Hoca.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Yok, var, notlarımda var da benim.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Kendisi burada, öyle bir söz söylemiş mi söylememiş mi, onu bir teyit ettirin de ondan sonra bunu konuşun.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Neyse.

Leydi Mary Montagu 1500’lü yıllarda değil de 1721’de İstanbul’da olmuş Hocam. Çiçek aşısını ülkesine çocuklarını da aşılatarak... Siz 1500’lü dediniz de 1721 yılı, 1716’da İstanbul’a gelmiş.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Şimdi şöyle: Bakın düzeltmeme gerek yok. O zaman Osmanlı 1535’te bunu biliyordu, sonradan İstanbul’a gelen İngiltere Büyükelçisi’nin eşi Leydi Mary Montagu hem çocuklarını... Hem de Prusya kralı filan, hepsi Osmanlı’dan gitti, doğru değil mi efendim? Bu benim kültürüm.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Evet, aşılattırıyor.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Edward Jenner ne zaman çıkarttı çiçek aşısını, benim dedi, bütün dünyaya tanıtıldı. Osmanlı’da vardı çiçek aşısı. Edward Jenner nereden sahip çıkıyor benim kültürüme?

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Şimdi size bir en son soru, bir bilgi eksikliğim var, onu da söyleyeyim toparlıyorum: Hayat ve Sağlık programı yaptınız. Bilim adamısınız, saygı duyuyoruz. Tabii ki bu ülkenin yetiştirdiği her bilim adamının bu ülkeye bir faydası da olacaktır ama TRT’deki bu programla ilgili sokaktan soranları söylüyorum, ciddi soru geliyor bizlere de; ne kadar ücret aldınız, çok şeyli mi? Yani uygunsa. Uygun değilse şey değil ama ciddi bir ücret alındığı, bu işin ticaretinin yapıldığı şeyi geliyor sevgili kardeşlerim.

BAŞKAN – Sayın Ünsal...

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Hay Allah, ne kadar yanlış yönlendiriyorsunuz. Bakın, bugün uydu kanallarının hangisini açarsanız benim konuşmalarımın üstüne ürün yapıstırıp satıyorlar. 63 tane ceza davası açtırmış durumdayım. Şimdi, yani bu TRT’yle ilgili bir emeğin karşılığı vardır, bu da gayet mazbut ve ölçülü bir fiyattır onu söyleyeyim. Böyle 50 bin, 100 bin, program başına, böyle bir fiyat yok, 10 bin lira bile değil.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Valla 1 trilyon 355 bin lira, Şenol Göka’nın bir açıklaması var.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Allah’tan korksunlar, Allah’tan korksunlar.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – TRT Genel Müdürü bu.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Allah’tan korksunlar ya.

BAŞKAN – Hocam çok teşekkür ediyoruz. Konu şey oldu. Tabii, biz tıbbi aromatik bitkilerle ilgili sizden güzel bilgiler aldık.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Benim bir katkım olacak Başkanım.

BAŞKAN – Buyurun.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Ben de Sayın Hocam’a teşekkür ediyorum.

İki şeyin üzerinde duracağım.

Şimdi, slaytın başında, bazı dertlere deva olan tıbbi ve aromatik bitkilere ilişkin bir değerlendirme vardı, işte MS’ten oligoamniosa kadar bunlar yazılmıştı. Şimdi, bizim komisyon olarak şöyle bir problemimiz var, daha doğrusu ilk toplantıda konuştuğumuz bir durum var Hocam. Bizim memlekette insanlar hangi otun neye –tırnak içinde söylüyorum- deva olacağı düşüncesiyle kimi zaman olmayacak işler yapıyorlar, ben hekimlik hayatımda buna benzer çok hadiseyle karşılaştım. Mesela Nerium Oleander toksikasyonu aklımızda, çok sayıda insan zakkum kansere devadır diye bundan zehirlendi, bizzat gördüğüm hastalar da oldu. Şimdi, o nedenle bu konuda hassas olmak gerekir. O sebeple sizden ben bu MS’ten tutun işte fungal enfeksiyonlara kadar –çok zihinde tutamadım ama- bunların bilimsel referansları ne ise onları rica edeceğim yani komisyonumuzun ihtiyacı olduğunu düşünüyorum, hangi tıbbi ve aromatik bitkinin neye deva olduğuna ilişkin; mümkün olduğunca uluslararası kabul gören ve literatüre girmiş yayınlar olursa bu bizim önümüzü açar, onu sizden bekleyeceğim, bu bir.

İkincisi de bu herbisitlere ilişkin vurguya katılıyorum fakat şöyle bir dert var yani ben iki gün önce bu konuda bir soru önergesi yazdım Tarım Bakanlığına: Monsanto’nun glifosatu biliniyor, ciddi düzeyde kanserojen özelliği var. Amerika’da mahkemeler iki defa yüz milyonlarca dolar bu sebeple, glifosat kullanımı sebebiyle kanser olmuş çiftçilere firmanın tazminat ödemesine hükmettiler ve bizde peynir ekmek gibi ziraatta kullanılan bir herbisit bu. Yani herhâlde Tarım Bakanlığından yetkililer de burada ki ben kişisel olarak da bunun takipçisi olmaya niyetliyim. Yani bu tür herbisitleri tamamen tedavülden kaldırmak gerekir. Tohumu üreten, ilacı üreten, farmakolojik ilacı üreten, insanlar için ilacı üreten aynı firma, Bayer Monsanto. Şimdi, burada buna biz emperyalizm diyoruz kısaca. Bu ülkenin kaynaklarını fi tarihinden beri sömüren ve şimdi bize bunları ciddi paralara satan aynı güç odağı. Fakat tabii, bir de sattıran var yani bu ülkede yıllardan beri bu zihniyetle ülkeyi yöneten var, yönetenler var. Bence komisyonumuzun çalışmaları içerisinde şöyle bir genel yaklaşım oluşturulabilir, siz oraya yazmışsınız, bir slaytta gördüm: Bu herbisitlerin kullanımının kesinlikle engellenmesine dair ki bunların nasıl kullanılacağına ilişkin, gidin, herhangi bir ilaç satan yerden bunları rahatlıkla alabilirsiniz, bir

reçeteleme ne yazık ki pek fazla uygulanmıyor. Bunların kullanımının ortadan kaldırılmasına ilişkin Meclisimizin bir şey söylemesi lazım, ya bu çok temelli bir mesele. Bu iki konunun altını çizmek istedim.

Teşekkürler.

O literatürü bize ulaştırırsanız çok sevineceğim.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Hekimsiniz değil mi?

RIDVAN TURAN (Mersin) – Evet.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Yani bakın, “Biz misal vermekten ve örnek göstermekten asla çekinmeyiz.” der. Her ne kadar ben ilim ile bilimi burada çok ayırıyorsam da tamamen birbirleriyle örtüşür. Sorduğunuz sorunun cevabını tabiatta gözlemleyebilirsiniz. Kuşlar sıcak mevsimde su birikintilerine gider, suyu içtiği zaman...

RIDVAN TURAN (Mersin) – Hangi sorunun Hocam, anlamadım?

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Geliyorum efendim.

CRP, chemical reactive protein. Beyaz duttan bahsettim. O su birikintisinde bakteri popülasyon yükü çok yüksektir, yaz mevsimi, sıcak hava. Oradan kalkar, ilk yapacağı iş etrafta bir dut ağacını aramaktır. Dut ağacının meyvesi, dut antibakteriyeldir. Bugün “mulberry” diye “PubMed”e girdiğinizde onun antibakteriyel olduğunu görürsünüz. Bu, dutla ilgili.

Gelelim amniyon sıvısıyla ilgili yani bu taze sıkılmış havuç suyu amniyon sıvısını nasıl artırır. Bu benim gizli tuttuğum konulardan bir tanesidir ancak bunu bugün Türkiye’de uygulamış yüzlerce hekim var. Yani bunları ben size ancak önerebilirim. Ama bana dersiniz ki “metabolic pathway”ini anlatın, ben onu önermem.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Hocam, size soru sormadım, sizden bir ricada bulundum, bu da literatürü bize ulaştırmanız biçiminde yoksa yani kuş o dutu yer, fındık kabuğunu geyik yer, fındık olmayan yerde geyikler oksitosin inhibitörü olarak ne kullanırlar...

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Başka bitkiyi kullanır.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Yani şimdi, takdir edersiniz ki bu, bilimsel bir literatür değil, bilimsel bir ifade değil, bu bir gözlem. Gözlemin bilim hâline gelebilmesi için son derece farklı yol ve yöntemlere ihtiyaç var, deney bunlardan bir tanesi. Ben sadece bunu rica ediyorum sizden.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Efendim, “baccatin” oksitosin hormonu inhibitörüdür. Literatüre girersiniz, “baccatin”i yazarsınız, oksitosin inhibitörü olup olmadığını görürsünüz yani o hayvan, herhangi bir mektebe, okula filan gitmedi o geyik; o, onun genetik yapısındaki ilahi programdır.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Efendim, polemik yapmak istemiyorum ama bilim metodolojisine ilişkin bir şey söylüyorum. Dersiniz ki “Ben uygun görmüyorum bu bilgileri size ulaştırmakta, uluslararası yayınlanmış verileri ulaştırmakta, benim için gizli bilgidir.” ben bunu da anlarım ama benim istediğim yalnızca bu bilimsel literatürün sizin tarafınızdan komisyonumuza ulaştırılmasıdır.

Teşekkür ediyorum.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Brokoliyi söyleyeyim. Bak, iyi huylu prostat hiperplazi, benign prostat hiperplazi. Şimdi buradan girsinler internete, “broccoli” diye yazacaksınız. Saraçoğlu... Amerika’da dünyanın en büyük prostat vakfı, Prostatitis Foundation, broccoli treatment, brokoli tedavisi diye bu orada yayınlanıyor şu an, internet imkânınız varsa girin, onu görürsünüz.

BAŞKAN – Evet, toparlayalım.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Evet Sayın Turan, teşekkür ediyoruz.

Şimdi, komisyonumuzun doktor üyelerinden genelde sorular geldi, diğer komisyon üyelerimizden herhangi bir şey yok.

Evet Hocam, çok teşekkür ediyoruz, bizleri bilgilendirdiniz. Tabii, sürede biraz sıkıntımız oldu bugün, ikinci toplantımız olunca. 6 genel müdürümüz de var, onun için...

REFİK ÖZEN (Bursa) – Sayın Başkanım, kısa bir şey sormak istiyorum, düşüncesi varsa hocamın öğrenmek isterim.

Şimdi, tıbbi aromatik bitkilerle alakalı, Türkiye'nin ekonomik anlamda katma değer sağlayabilmesi açısından neler yapılabilmesi lazım sizin tecrübelerinizle, öngörünüzle? O noktada birkaç cümle de alabilirsek sevinirim yani.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Tabii ki.

Şimdi efendim, bakın, burada katma değer olarak tıbbi aromatik bitkilerimizde çok yüksek bir potansiyel var. İşlemeden vermeyeceksiniz, işlemeden bunu vermeyeceksiniz. Şöyle, mesela: Ben kendimden örnek vermekten hoşlanmıyorum; bugün, zevkle, keyifle, onurla ve büyük bir mutlulukla, bir dönemler çerçöp, kocakarı ilacı dedikleri şeylerde ben devletime yılda 1,5 milyon TL vergi ödüyorum, büyük bir keyifle. Ben ne satıyorum? Eskilerin lafıyla ot satıyorum, çerçöp satıyorum; değil. Yani burada çok büyük bir katma değer var, benimki bunun içerisinde bir damla. Bunu nasıl yapabiliriz? İşte bunu rapor hâlinde arzu ederseniz ben yüksek komisyon üyelerimize arz edeyim, bunu yazalım, verelim çünkü bu katma değeri... Yani siz ökse otunun kilosunu 1 liraya yurt dışına ihraç edemezsiniz ama biz onu ön işleme tabi tutarsak bunun kilosunu 100 liraya veririz, bunu söylemeye çalışıyorum. Onun için, iş bilenin, kılıç kuşananındır.

BAŞKAN – Evet Hocam, çok teşekkür ediyoruz. Özellikle de Refik Bey'in açması daha güzel oldu. Aslında biz burada tıbbi ve aromatik bitkilerin korunması, yetiştirilmesi ve pazarlamasıyla ilgili darboğazları nasıl aşarız, bu araştırma komisyonunun görevi de o oldu. Tabii ki neyi yazdığını anlatmadan da bu işler olmaz. Biz sizden öyle bir rapor alırsak yine de diğer komisyon üyelerimizin sorduğu sorularla ilgili de yani hangi ürün nereyi tedavi ediyor gibi şeyler olursa onlara da raporumuzda en sonunda yer veririz.

Evet, ben çok teşekkür ediyorum yani zahmet ettiniz, bu yoğun programınızda bizim konuğumuz oldunuz.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Rica ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN – İleriki günlerde komisyonumuz devam ederken bu bilgileri de alırsak en sonunda raporumuza yazarız.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Memnuniyetle komisyonunuza arz ederiz.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz, çok sağ olun.

PROF. DR. İBRAHİM ADNAN SARAÇOĞLU – Sağ olun.

BAŞKAN – Evet, şimdi diğer misafirlerimizi davet edeceğim, Bitkisel Üretim Genel Müdürü Fuat Fikret Aktaş'ı fakat şimdi tabii, hocamıza bir ayrıcalık tanıdık, bayağı uzun süre aldı. Şimdi, sunumları on dakika gibi kısa bir sürede sunalım çünkü süremiz de kısaldı, iftara kadar bitirmemiz lazım bu işi.

Evet, buyurun.

2.- Bitkisel Üretim Genel Müdürü Fuat Fikret Aktaş'ın, tıbbi ve aromatik bitki çeşitliliğinde mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRÜ FUAT FİKRET AKTAŞ – Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim, değerli hazırun; ben de hepinizi Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü adına saygıyla selamlıyorum.

Çok kısa bir sunu, hemen geçmek istiyorum, on dakika içinde bitirme niyetim var.

Sunu planım şöyle: Mevcut durum ve istatistiki veriler, sorun analizi, çözüm önerilerimiz, yürütülen çalışmalarımız ve değerlendirmeler.

Türkiye, dünya gayrisafi hasılasının üçte 1'ine ve dünya nüfusunun yaklaşık beşte 1'ine en fazla dört saatlik bir uçuş mesafesinde bir ülke. Dünyada yaklaşık olarak 8 adet bir bitki orijini merkezi olduğu biliniyor. Bunlardan 3 tanesinin, Akdeniz, Avrupa ve Sibiry, İran-Turan bölgesinin ortasında bir ülkeyiz. Yaklaşık olarak 11.707 bitki türümüz, 3.649 da endemik ürünümüz var.

BAŞKAN – Evet, burada sözünüzü kesiyorum Sayın Genel Müdürüm. Bu rakamlar net mi ya, biz çok farklı farklı yazıyoruz. Ona göre, birileriyle bilgi paylaşırsen bunu kullanabilir miyiz? Diğer genel müdürlerime de soruyorum, farklı mı?

ORMAN GENEL MÜDÜRÜ BEKİR KARACABEY – Farklı.

BAŞKAN – Artı eksi mi söyleyeceğiz bir mühendis diliyle.

ORMAN GENEL MÜDÜRÜ BEKİR KARACABEY – Envanter çalışmaları devam ettiği için değişken olması normal Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Normal.

Evet, buyurun.

BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRÜ FUAT FİKRET AKTAŞ – Sayın Başkan, bu konuyla ilgili bir sürü genel müdürlük, bakanlıklar, çalışan bir sürü kurum kuruluş var özellikle son dört beş yıldır, böyle bir durum da var aslında ama aslında burada bilimsel otorite olarak Tarım Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğünün verilerini almak gerekir diye düşünüyorum.

Bu manada, 280 milyon dolar ihracatımız, 254 milyon dolar da ithalatımız var. En önemli ihraç ürünlerimiz kekik, haşhaş, defne, adaçayı, kimyon, anason ve kırmızı biber şeklindedir.

Buradaki yansıda 2000 ile 2018 yılları arasındaki bitkilerin, tıbbi aromatik diye tabir edilen bitkilerin üretimleri görülmekte. Bazı bitkilerde, mesela çörekotu, rezene gibi bitkilerde bu 2000 ve 2018 yılındaki artış değerleri gösterilmemiş çünkü o yıllarda bu konuyla ilgili en azından bizim Genel Müdürlük olarak tespit ettiğimiz resmî ekilişler yokmuş.

Üretimde yaşanan durum: 2000-2018 yılları arasında üretimimiz yüzde 329, ekiliş alanımız da yüzde 40 artmıştır. Doğadan toplamaya karşı alınan tedbirler var. Tıbbi ve ıtrı bitkiler kapsamında üretimi talep edilen bazı türlerin, özellikle safran, salep ve benzeri uygulamaları, doğal çiçek soğanlarının üretimi, doğadan toplanması ve ihracatına ilişkin yönetmelik kapsamında yürütülmektedir. Salep, safran bitkileri, ilgili yönetmelik kapsamında yayınlanan doğal çiçek soğanlarının ihracat listesi tebliğine göre doğadan toplamak suretiyle ihraç edilmesi yasak olan çiçek soğanları kapsamında yer almaktadır. Ayrıca 19/9/1996 tarih ve 22762 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan İhracı Yasak ve Ön İzne Bağlı Mallara İlişkin Tebliğ kapsamında yasak mallar listesine göre de salep toz tablet ve her türlü formatta ihracatı yasaktır.

Hemen kısaca sorunlar ve çözüm önerileri, bizim yapmış olduğumuz çalıştayda karşılaşılan sorunları şu şekilde sınıflandırmıştık: En önemli sorunumuz pazarlama sorunu. İkinci sırada bilgi eksikliğimiz yüzde 34’le geliyor. İşletme tesisi yetersizliği, üretim materyali eksikliği, standardizasyon sorunu ve taşıya kadar gelen –yansıda görüldüğü gibi- karşılaşılan sorunları tespit etmiş durumdayız.

Pazarlama sorunu ve çözüm önerileri. Sorun: Pazarlama, ürünün talebe uygun olmayışı, miktar, kalite, standart, pazarlama aktörlerinin belirsizliği. Çözüm olarak ürün çeşitliliği sağlanmalı, talebe yönelik üretim yapılmalı. İkinci çözümümüz sürdürülebilirlik ve standardizasyon. Üçüncü çözümümüz örgütlenme. Dördüncü çözüm de pazarlamada aktörlerin tanımlanması, tamamlanması şeklinde. Bu çalıştayıdan elde ettiğimiz neticeler bunlar.

Bilgi eksikliği konusundaki çözüm önerilerimiz: Üreticilerin bilgilendirilmesi, tüketicilerin bilgilendirilmesi, kurumlar arası koordinasyonun sağlanması, bilgi paylaşımını sağlayan veri tabanı oluşturulması, ürün raporları hazırlanması.

İşletme tesislerinin yetersizliği ve çözüm önerileri: Birinci çözümümüz kümelenme. Burada üretimden başlayarak ürünün tüketiciye sunumuna kadar süreçteki paydaşların değer zincirinde yer almaları. Teknoloji transferi, koordinasyon, dünya standartlarında işleme tesislerinin oluşturulması için kaynak girdi temini, bilgi paylaşımı.

Üretim süreci sorunları ve çözüm önerileri: Hedefine uygun üretim planlanması, iş birliği ve örgütlenme, üretim materyalinin standardizasyonu, taşıya engellenmeli ve ürünün adına doğruluğu sağlanmalı, yetiştiricilik, hasat ve hasat sonrası işlemlerde mekanizasyon... Üretim sorunlarının devamında, kayıt ve izlenebilirliğin sağlanması, öz kaynak eksikliğinin giderilmesi ve mevzuat çalışmaları.

Üretimi geliştirmeye yönelik yürütülen çalışmalar: Ülkemizde mevcut toprak ve su kaynaklarıyla ilgili biyoçeşitlilik durumu dikkate alınarak küresel rekabet gücümüzü artırmak, uluslararası piyasaların talep ettiği kalite ve özelliklerde ıtrı tıbbi bitki üretimini sağlamak ve uluslararası pazarlarda biyolojik çeşitliliğimizi avantaja dönüştürmek için 2015 yılından itibaren ıtrı ve tıbbi bitkileriyle boya bitkileri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi projesi uygulanmaktadır. Projeyle araştırma, yayın ve çiftçi bağının güçlendirilmesi, üretimin iç ve dış talebe uygun olarak geliştirilmesi, uluslararası piyasaların istediği kalite ve miktarda üretimin geliştirilmesi, kayıt ve izlenebilirliğin sağlanması, üretim havzalarının oluşturulması, sektörel iş birliğinin artırılması hedeflenmektedir. Proje uygulama illeri şu anda 40 il seviyesine çıktı, 38 ilde, 2019 yılında 40’a çıktı.

Planlanan faaliyetler: Hedef ürün ve havza seçimi, araştırma enstitülerinde ve üniversitelerde geliştirilen veya adaptasyon çalışmaları tamamlanan tür ve çeşitler için uygun alt havzaların seçimi. Çiftçi standartlarında üretim, planlanan alt havzalarda uygun tür ve çeşitlerin ülkemiz ürün deseni içine dâhil edilmesi, çiftçi şartlarında demonstrasyonların yapılması, insan kaynağının geliştirilmesinde de çiftçi eğitimi ve yayın çalışmalarından sorumlu olacak il ve ilçe müdürlüklerinde görevli teknik personelin hedef ürünler bazında eğitimi ve üreticilerin eğitimi. Kalitenin artırılmasına, pazara yönelik üretim. Paydaş desteğinin sağlanması, mevzuat ve altyapının güçlendirilmesi. Bunlar planlanan faaliyetler. Artık detayına girmiyorum zamanı hızlı kullanayım diye.

2015-2018 yıllarında proje uygulamalarımız: Proje hedeflerine ulaşmada önemli katkılar sağlayan çalıştaylar düzenlenmiş ve çalıştay sonucu raporları çerçevesinde tıbbi ve aromatik bitkiler strateji belgesi hazırlanmıştır. İnsan kaynağının geliştirilmesiyle ilgili olarak 38 ilde en az 3 personelden oluşan teknik ekip oluşturulmuş, toplam 1.002 teknik personele hizmet içi eğitim, 8.865 çiftçiye eğitim programı düzenlenmiş. Proje başlangıcından günümüze kadar 38 ilde 40 ayrı tür ve çeşitte, 2.825 dekar alanda demonstrasyon gerçekleştirilmiştir. Bunun sayısı bu sene 40’a çıktı.

Konya ilinde 37 üreticiyle 125 dekar alanda lavanta demonstrasyonu yapılmış, lavanta kuru çiçek verimi dekara 100-120 kilogram arasında değişmiştir. Tekirdağ ilinde 109 üreticiyle 308 dekar alanda Anadolu ada çayı yetiştirilmiş, örnek olarak Gaziköy’de kümelenme sağlanmış, talebe göre üretim sürdürülmektedir. Bursa ilinde 4 üreticiyle 15 dekar alanda çiftçi koşullarında çörek otu verim ve kalite artırma çalışmaları yapılmıştır. Bu kapsamda çörek otunda en büyük sorun olan yabancı ot tohumlarının temizlenmesi için kümelenmenin olduğu Yazıbaşı köyünde sortex cihazı alınmıştır.

2018 yıllarında proje uygulamalarımız İttri ve Tıbbi Bitkiler ile Boya Bitkileri ve Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi 2015, 2016, 2017, 2018 yılları bütçe gerçekleşmesi ve demonstrasyonlar yansıda görüldüğü gibidir.

Tür ve çeşit olarak 35 tür ve çeşitte en son 350 dekar alanda 2019 yılında 40’a çıkmış il sayımız. Bütçelerimiz de yansıda görüldüğü şeklindedir.

Tarımsal destekler nedir burada? Tarımsal destekler dekara 50 ila 100 lira iyi tarım uygulamaları, küçük aile desteklemeleri yine dekara 100 lira, mazot-gübre 15,35 TL dekara verilmekte, organik tarım desteği de 10 ila 100 lira bitki çeşidine göre dekarda değişmektedir.

Kamu kurumları arasında hedeflerimiz: Kamu kurumları arasında iş birliğinin artırılması ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi, piyasaların istediği miktar ve kalitede üretimi geliştirmek, en önemli sorun bu, tüketici pazar odaklı yapılanma, ekosağlık, doğal yaşam turizmi, standart materyal geliştirmek, marka, patent potansiyelini güçlendirmek.

Arz ederim efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Sizin sunumunuzu görünce herhangi bir darboğaz var mı yahut da sizin genel müdürlüğünüzün hedefi nedir bu sektörde? Yani diyoruz ki: Dünyada 115 milyar dolar hacmi olan bir sektör bu. Ama ülkemizde, verdiğiniz rakamlara göre çok düşük. İlerideki hedefimiz nedir? Bu hedefe ulaşmak için tıbbi ve aromatik bitkileri korumada bir sıkıntımız var mı? Bunların yetiştirilmesinde bir darboğaz var mı? Pazarlanması nasıl olacak, bu noktada darboğaz var mı? Bizim bu Araştırma Komisyonumuza göre net bir bilgi verebilecek misiniz?

BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRÜ FUAT FİKRET AKTAŞ – Sayın Başkanım, biraz önce dediğim gibi, 2015 yılında başlayan bir proje bu, 2014-2016 yıllarında başlayan bir proje. Özellikle de aslında tabii biz Bakanlık olarak şuna çok dikkat ediyoruz: Biraz önceki beyefendinin de bahsettiği gibi neticede beslememiz gereken bir nüfus var, buna bağlı olarak da tarım topraklarımız var ve bunlarla ilgili olarak bir ürün planlaması yapmak durumundayız. Bu tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili birinci derecede tabii, orman alanlarımızda yani Türkiye’nin yaklaşık yüzde 30’una yakın alanlarda, doğal, millî parklarda bunlar bir şekilde doğal olarak yürütülmekte ve -geliştirilmesiyle ilgili ilgili genel müdürlükler açıklamalar yapacaktır- daha da bunları büyütme yönünde de birlikte çalışmalarımız olmakta. Onların da çalışıla gelen sorunları ve çalışmaları var. Dolayısıyla biz bunların çok fazla yani Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü kültür arazilerinin diğer kültür arazilerine alternatif olmasını istemiyoruz. Daha fazla, daha kurak alanlarımızda, daha kırsal alanlarımızda zaten bunlar da yapıları itibarıyla bu tür alanları tercih eden bitkilerin daha fazla öne çıkarılmasıyla ilgili. Tabii, bir bitkinin yetişmesi, oraya adapte edilmesi bir süreci gerektiriyor. Projede de anlattım, hızlı geçtim ama bunların birtakım demonstratif denemeleri yapıldı ülkede, şu anda 40’a çıktı bu il sayısı. Burada öncelikle planlama olarak Bakanlığımız bu planlamayı yaptı, sonra da il müdürlüklerimizden, siyasetçilerimizden teklifler geldikçe biz de bir plan çerçevesinde bütçe imkânlarımıza göre bunu planlıyoruz. Dediğiniz gibi, dünyadaki bu pazar hedefinden daha ne kadar fazla faydalanabiliriz diye çalışmalarımız devam ediyor.

Bütçe imkânlarımız artırılırsa yani bu manada daha fazla bütçe imkânı artırılırsa... Hatta o konuyla ilgili Bakanlığımızda bir çalışma da var bu konunun ayrı bir daire başkanlığı şeklinde yapılmasıyla ilgili, Sayın Bakanımızın talimatıyla ilgili böyle bir çalışma da var. Belki daha ivmelenecektir diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Şimdi, tabii, daha iyi olacak. Tarım ve Orman Bakanlığı olunca, iki bakanlık birleşince, eskiden ayrı ayrı bakanlıklardı, şimdi aynı bakanlıktan yönetilecek.

Dediniz ki: “Yetiştirmeye uygun bir yer, arazi yani tarım topraklarında bu işi yapmayalım.” Eğer büyük gelir getirecekse yapmak lazım mutlaka da ama zaten ormandan da veyahut da yeni çıkan şeyler hazine arazilerinden direkt verilebiliyor. Tıbbi ve aromatik bitkilerin önü açıldı. Bununla ilgili bir engel varsa biz bu rapora bunu yazalım ki yani bu Komisyonun böyle bir şeyi olsun. Bunu geliştirmek için yetiştirme muhitine uygun arazi bulmak, neyse çözelim yani onu yazalım.

Dediğiniz gibi, bütçe konusu, tabii ki o da olabilir.

Bizim orada bir söz var: Ebe çok olursa çocuk sakat doğar hikayesi. Çok değişik şeyler olmayacak. Yani bir yerde bakanlığın birleşmesi gayet güzel oldu bu konuda. Yani bu şeylerin yolunu açabiliriz.

Arkadaşlarımızın da başka sorusu varsa onunla ilgili...

Recep Bey, buyurun.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Ben de Başkanımın dediği gibi, öncelikle bu olmayan, kullanılmayan arazilerin değerlendirilmesi tabii ki önemli ama eğer burada diğer arazilerden de mevcut ekilen ürünlerden daha fazla katma değer oluşturacak, hem çiftçiye hem ülkeye artı bir değer katacaksa mevcut arazilerin de değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi, projedeki verdiğiniz rakamlara da baktığımız zaman, 2015'ten 2019'a gelene kadar ekilen arazide bir azalma olmuş. Burada mesela, çiftçilerin vazgeçmesi mi var? Ekilen arazinin azalmasının sebebi nedir? Başarısızlığa doğru mu gidiyor? Onları da bir açıklarsanız sevinirim. Mesela, başlayıp da bir sonraki sene bir daha ekimi yapılmayan tıbbi, aromatik bitki var mı, vazgeçilen var mı? Onlarla ilgili de bilgi vererseniz sevinirim.

BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRÜ FUAT FİKRET AKTAŞ – Sayın Vekilim, dediğiniz gibi, başladığı zaman aslında daha bir iştahla başladı bu iş, sonra bir yükselme eğilimine girdi. Dediğiniz gibi, sorunları tespit ederken en önemli sorunun pazarlama problemi olduğunu söyledik. Bir de sanayinin istediği yeknesaklık var. Yani siz bir lavanta yetiştiriyorsanız belirli bir havzada, belirli bir yerde ve aynı kalitede olmasını talep ediyorlar.

Bu düşmanın sebeplerinden bir tanesi de aslında bütçemizden kaynaklanıyor, ana sebep -daha dar alanlarda demonstratif çalışmalar olarak söylüyoruz biz bunu- bir de daha önceki yerlerdeki tecrübelerimizi aynı bölgede veya aynı havza içindeki illerde tekrar etmek istemiyoruz. Yani orada vazgeçilen ürünler de var, ondan da kaynaklanıyor. Yani o ile, o yere, atıyorum, lavantayı denedik, onun da birkaç çeşidi var, o denediğimiz çeşidi işte Afyon'da denedik, Uşak'ta bir daha onu denemek istemiyoruz yani o yöreye uymadığını kabul ediyoruz.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Buradaki o tarımla ilgili başlarındaki eğitmen ekip veya tarladaki kişiler, bunlar ürünün başından sonuna kadar işin içerisinde tarladaki kontrollere varana kadar, değil mi?

BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRÜ FUAT FİKRET AKTAŞ – Demonstratif amaçlı olduğu için direkt olarak bizim teknik elemanlar tarafından tohumundan, tohumun seçiminden... Tohumunu da biz veriyoruz zaten bunların, araştırma enstitülerimizden temin ediyoruz bu tohumları. Zaten, bu

tohumlar önce araştırma enstitülerinden temin ediliyor, bunlar orada belirli küçük demonstrasyonlarla bu tohumu geliştiriyor, üretiyor, ondan sonra proje iller olarak bizlerle beraber, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğüyle paralelde yürütüyoruz bunu. Biz de çiftçi şartlarında bu uygulamaları yapıyoruz. Dolayısıyla dediğiniz gibi, bizim mühendislerimizin denetiminde yapıyor.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Turan.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Teşekkür ediyorum Sayın Genel Müdürlüğüme.

Pazarlama sorunu ve çözüm önerileri sunumunun üçüncü başlığı yani örgütlenme... Tabii diğer başlıklar da son derece önemli ama bu örgütlenme bahsinin özelde tıbbi ve aromatik bitkilerde, genelde ise bütün tarım alanında çok temelli bir mesele olduğu kanısındayım. Şimdi, biz bir değer oluşturacağız ya da var olan bir değeri açığa çıkaracağız, bunu pazarla buluşturacağız, buradan katma değer yaratacağız fakat tabii, bu oluşturacağımız değer kimin cebine gidecek? Yani bu iki yolla yapılabilir: Büyük tarım tekelleri x firması Türkiye’deki ya da bir bölgedeki tıbbi ve aromatik bitkileri bir yolla, diyelim ki bir ihale yoluyla ya da başka bir yöntemle alır ve oradaki çiftçiler de geleneksel tarımı sürdüren çiftçiler de onun çalışanı hâline dönüşür. Bu bir yöntem fakat ülkemizin genel olarak durumu göz önünde bulundurulduğunda, örneğin, tarımda üretken yaş 50 yaş civarında, gençler giderek tarımsal faaliyetlerden uzaklaşmaya başladılar, arazi kullanımı azalmaya başladı ve kırsal tasfiye olarak ta 80’lerin başından bu zamana kadar giderek büyük kentlerde yani memleketinde tarım yapmak değil, büyük kentlerde inşaatçı olmayı yeğler hâline geldi. Dolayısıyla kırsalın boşalmasıyla karşı karşıyayız. Tarım Komisyonunda da konuştuğumuz konulardan bir tanesi bu. Şöyle bir temel sorunumuz var: Küçük aile çiftçiliğini, kooperatifler etrafında örgütlenmiş küçük aile çiftçiliğini biz genellikle biraz böyle hor görüyoruz. En çok hor görme sebebimiz de “Ya, 80 milyon, küçük aile çiftçiliğiyle beslenebilir mi?” sorusundan geliyor. Beslenebilir. Yani az önce vekilimiz, gitti gerçi ama... Ben öyle düşünmüyorum yani organik olarak da Türkiye’nin beslenebileceğine ilişkin birkaç tane modellemeyi geçen hafta inceledim, bu mümkün yani. Fakat burada şöyle bir sorun var: Kırsal tasfiye olmuş durumda. Dolayısıyla biz, Anadolu’da tıbbi ve aromatik bitkileri yeniden ekonomiye kazandıracak bir tedbir üzerinde dururken aynı zamanda, bu tasfiye olmuş kırsalın yeniden memleketine döneceğini, yeniden üretici hâline geleceği örgütsel formlar üzerinde bir değerlendirme yapmak zorundayız. Yani eğer şöyle olacaksa: Büyük tarım tekelleri bu pastayı olduğu gibi kendileri alacaklarsa bu, Türkiye’nin sosyal ve ekonomik yaralarına ilaç olmayacaktır ancak biz, aynı zamanda önerilerimize tıbbi ve aromatik bitkilerin kooperatifler etrafında örgütlenmiş, teşkilatlanmış küçük aile çiftçiliği tarafından yapılması ve devletin bunu desteklemesi çerçevesinde bir örgütsel modele ilişkin fikirlerimizi yazarsak farklı sonuçlar doğurur, bence daha doğru bir şey olmuş olur. Çünkü “endüstriyel tarım” dediğimiz şey, bir defa çok yoğun girdiye ihtiyaç gösterir, mutlaka Monsanto’yla iş yapmak zorundasınız, glifosatu kullanmak zorundasınız gibi. Döviz kurlarından son derece etkilenen bir alandır. Her şeyden kötüsü, monokültürdür yani monokültürel üretimdir endüstriyel tarım. Az istihdam sağlar ve aslında verimliliği küçük aile çiftçiliğine göre son derece azdır. Bakın, hep kabul edilebilirliğin tersi şeyler söylüyorum. Küçük aile çiftçiliği polikültüre dayanır, az girdi kullanır, yüksek istihdam sağlar ve küçük aile çiftçiliğinin verimliliği –arzu eden vekil eden arkadaşlar olursa bunun yayınına da getirebilirim- endüstriyel tarımdan yüzde 700’e kadar fazladır aynı zamanda ve ekolojiyle barışıktır. Dolayısıyla biz yeni bir şey yapacaksa yani tıbbi ve aromatik bitkiler üzerinden bir iktisadi tahayyül kuruyorsak bunun zeminini neyin üzerine kuracağımız çok önemli. Bu açıdan da küçük aile tarımı ve kooperatif örgütlenmelerine -ki Sayın Bakanla konuşmuştuk o zaman Plan ve Bütçede, biz de yeni dönemde kooperatif örgütlenmelerini önemseyeceğiz yani buna ilişkin önerilerimiz olacak demiştik- eğer böyle bir şeyin üzerine temellenirse bence burada hem en yoksul kesimi gönendirmiş oluruz hem kırsal tasfiyeyi engellemiş oluruz hem daha az girdi kullanarak daha ciddi katma değer üretmiş oluruz.

En azından, bir anda kabul edilecek bir şey olmasa bile ya, buna ilişkin memleketimizin üç beş yerinde pilot denemeler yapsak ve ikisini karşılaştırsak eminim ki bu sözünü ettiğim küçük aile tarımının diğerine göre çok daha rantabl olduğunu göreceğiz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Var mı sorusu olan?

Tabii ki yani bunun soncunda kırsal kalkınmayı veyahut da işte kadın istihdamının, bunların hepsinin önünü açmak istiyoruz. Ben, Plan ve Bütçe Komisyonu üyesiyim, biraz önceki o 20 maddenin içerisinde kooperatiflerin... Hatta İhale Kanunu'nda bile istisnaya bırakıp belli kamu kurum ve kuruluşları direkt bunlarla alışveriş yapsın diye yönlendirici tedbirler alınacak.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Kadın istihdamında özendirici tedbirler, vereceği vergi az olur, kullanacağı mazotun fiyatı düşük olur, müthiş şeyler olur bunlar çünkü kadın istihdamı zaten çok zayıf memlekette, güçlendirmemiz lazım.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Yine Komisyonumuz sürdüğü sürece ziyaretlerimiz olacak, o arada sizlerle bulacağız, Anadolu'da yaptığınız bu faaliyetlerle ilgili, il müdürlükleriyle ilgili görüşmelerimiz olabilir.

Yine bu sunum tamam ama buradaki belli şeyleri tekrar sizden uzmanlarımız aracılığıyla isteyebiliriz.

Teşekkür ediyoruz, sağ olun.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Bir belge oluşturduğunuzu söylemiştiniz 2015-2018 yılları arasındaki çalışmayla alakalı. O belgeyi de aslında Komisyona... “Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Stratejik Belgesi” hazırlanmıştır diye bir ibare var mevcut durum analizinde.

BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRÜ FUAT FİKRET AKTAŞ – Tamam arz edelim onu.

REFİK ÖZEN (Bursa) – O belgeyi de aslında arz edebilirsiniz belki faydası olabilir bize.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Şimdi de Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, Genel Müdürümüz Özkan Kayacan, buyurun.

3.- TAGEM Genel Müdürü Özkan Kayacan'ın, tıbbi ve aromatik bitkilerin üretimi, sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

TAGEM GENEL MÜDÜRÜ ÖZKAN KAYACAN – Sayın Başkanım, kıymetli milletvekilleri, kıymetli hazırun; hepinizi şahsım ve genel müdürlüğüm adına saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Sayın Başkanım, belirttiğiniz gibi, bakanlığın birleşmesiyle aslında bölük pörçük olan çalışmalar tek bir bakanlık üzerinden yürütülmeye başlandı ama inşallah, bu Komisyon marifetiyle bundan sonraki sürecin daha da iyi olacağını düşünüyoruz. Şu ana kadar aslında birçok genel müdürlüğümüz iyi niyetli birçok çalışma yaptı ama bir araya gelemediğimiz için veya bir araya geldiğimizde farklı bakanlıklarda olmamız hasebiyle istenilen seviyeye ulaşamadığımızı, inşallah, bu çalışmayla daha güzel sonuçlara ulaşacağımızı temenni ediyorum.

Tabii, TAGEM olarak bizim işimiz AR-GE. Az önce Sayın Genel Müdürümüz birçok konuya değindi, ben biraz daha süreyi iyi kullanma adına onun gündeme getirdiği konuları pas geçeceğim.

Dünyadaki bazı dağılımları size göstermek istiyorum. Aslında, sıralama olarak, tür sayısı olarak Türkiye 7'nci sırada. Bitki sayısı olarak da endemik bitkiler olduğu için çok ön plandayız ama baktığımızda, önümüzde tür sayısı olarak bizden çok daha fazla olan ülkeler mevcut. Aslında, tıbbi aromatik bitkiler alanlarına iyi bakmak lazım, gıda, tıbbi olarak kullanılması, kozmetik, parfüm sektörü, tekstil sektörü ve diğer sektörler, gıdayı da kendi içerisinde baharatlar, takviye edici gıdalar, bitkisel çaylar ve gıda katkı maddeleri olarak ayırmak gerekiyor, bu birçok literatürde bu şekilde ayrılmış durumda.

Yine, baktığımızda tür sayısı olarak veya alan olarak 900 bin dekar alanda 2016 verileri var. Tür sayısı olarak da 50 adet gözüküyor. Burada üretim alanları belki çok dikkatinizi çekebilir. 2000'li yıllardan 2017 yıllarına göre BÜGEM'le ortak aldığımız rakamlar, her geçen gün tıbbi, aromatik bitkilerin üretim alanları da artmakta. Burada en fazla üretilen bitkileri koyduk yoksa çok daha fazla bitki mevcut.

Yine burada üretim miktarlarını da koyduk 2000'li yıllardan itibaren 2017 yılına kadar. Az önce Genel Müdürümüz değindi. Dış ticaretteki fazlalıklar var, onlara da değindi, ben bunlara çok girmeden direkt AR-GE kısmına geçeceğim. TAGEM olarak AR-GE'de ne yapıyoruz. Bu noktada şu anda 48 tane enstitümüz var, bunların 15 tanesi tıbbi, aromatik bitkiler çalışıyor. Bununla ilgili 2018'in son günlerinde yapmış olduğumuz bir çalıştay vardı kendi içimizde, bunun da raporlarını dosyada takdim ettim, onlar da var. Kendi içimizde tespit ettiğimiz birçok sorunu da raporumuza koyduk.

Bu konuda, tıbbi, aromatik bitkilerin kültüre alınmasında karşılaşılan sorunları çözmek için uğraşıyoruz çünkü -az önce Saraçoğlu Hocamız da anlattı- birçoğu yabancı formda olduğu için bunların kültüre alınması için bir çalışma gerekiyor. Bakanlıktaki bu ayağını biz yürütüyoruz. Araştırmacı kurumlar arasında diyalogu biz sağlıyoruz. Üniversitelerimizle birçok konuda iştişare halindeyiz. Şöyle söylemek lazım, enstitüler olarak altyapımız iyi olduğu için birçok üniversiteyle, şu anda yaklaşık 19 üniversiteyle ortak çalışıyoruz, hocalarımıza her türlü imkânı sağlıyoruz, birlikte çalışmalarımız devam ediyor. Bu konuda aslında 1990 yılında Tıbbi ve Kokulu Bitkiler Ulusal Araştırma Projesi diye bir proje yine Bakanlığımız olarak başlatılmış. Bu projeye ülkemizde tıbbi, aromatik ve boya bitkilerinde farklı enstitülerin ihtiyaç duyduğu standart ve kaliteli hammadde üretimi için yeni bitki türlerinden tescil çeşitlerinin geliştirilmesi amaçlanmış. Aslında bugün elimizde bazı veriler varsa o günlerde başlayan çalışmaların sonuçları.

Bugün itibarıyla tıbbi, aromatik bitkilerde Genel Müdürlük olarak 30 adet devam eden, 8 adet sonuçlanan, 17 adet yeni teklif olmak üzere toplam 55 adet AR-GE projesini yürütmekteyiz. Tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili 15 enstitümüz çalışıyor. Tıbbi ve aromatik bitkiler alanında yürütülen AR-GE projeleri, ıslah, agronomi, kalite ve kültüre alma, içerik analizi konularında da çalışmalarımız devam etmektedir.

Bugüne kadar 50 türde kültüre alma çalışmalarını sonuçlandırmış, bunlardan da 15 tanesinin adaptasyon çalışmalarına başlamıştır.

Kamu, özel sektör, üniversiteler tarafından 20 türde toplam 68 tescilli çeşit geliştirilmiş, bunlardan TAGEM olarak 16 türde 29 tanesini enstitülerimiz tescil ettirmiştir. TAGEM bünyesindeki tohum gen bankalarında tohum olarak depolanan 264 türe ait 2.641 adet tıbbi ve aromatik bitki örneği de bulunmaktadır. TAGEM tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda 19 üniversite, 6 özel sektör, 1 STK ve 1 kamu kurumu olmak üzere toplam 27 adet projeye 5 milyon 320 bin lira destek sağlamaktadır. Bunun dışında, TAGEM'e bağlı enstitüler bünyesinde tıbbi ve aromatik bitki, genetik kaynak toplama ve ıslah çalışmaları yapılmakta, bu çalışmalara ait de koleksiyon bahçelerimiz mevcuttur.

Sayın Başkan, ülkemizde tıbbi ve aromatik bitkilerde kullanılan 1.000 tür, yaygın olarak 500 tür, ticareti yapılan 350 tür, ihracatı yapılan 100 tür bulunmaktadır. Bununla ilgili çalışmalarımızdan kısa kısa bahsetmek istiyorum: Toplama çalışmaları. Bu konuda en başarılı olan enstitülerimizden bir tanesi Ege Tarımsal Araştırma Enstitümüzdür. 1979 yılından bu tarafa bu çalışmalara başlamışlar ve devam etmektedir. Doğadan topladıklarımızı kültüre alarak bunlardan yeni çeşit geliştirmeye devam etmekteyiz.

Herbaryum önemli, genetik kaynaklarımızı korumak için özellikle tohum ve bitki herbaryumları saklıyoruz. Bu, özellikle, üniversitelerde eğitim gören yeni nesiller için bir kaynak olarak kullanılmakta. Herbaryumlarımızı aynı zamanda şu anda dijital herbaryum şeklinde çoğaltarak üniversitelerimizle paylaşmaya başladık. Bitkileri tanımlamada kullanılan herbaryum örnekleri uluslararası standartları haiz gen kaynaklarımız olarak toplamda 30 bin örnek, 2.654 tıbbi bitki herbaryumu şu anda elimizde mevcuttur. Yine, bitkilerimize ait 2.306 tıbbi bitki ve tohum örneği de ulusal gen bankamızda saklanmaktadır. Tabii, saklamakla iş bitmiyor, Sayın Başkanım, burada sakladığımız zaman, biliyorsunuz, uygun koşullarda saklasanız dahi her tohumun bir ömrü var. Bunları belli periyotlarla çıkarıp, çoğaltıp, tekrar yedekleyip saklamamız gerekiyor. Bununla ilgili, sunuda gözüktüğü şekilde, süreler içerisinde yıllık, üç yıllık, beş yıllık, on yıllık periyotlar içerisinde bitkinin durumuna göre değişik şekillerde bunları tekrar çoğaltarak tohumlarını elde edip saklıyoruz. Özellikle, bu konuda genetik kaynaklarımızla çalışan hocalarımızla da bir altyapı oluşturuyoruz. Bu genetik kaynaklarla çalışan hocalara da tohum tedariki yaparak yeni çalışmaların önünü açıyoruz.

Yine, koleksiyon bahçeleri oluşturarak dikili şekilde saklıyoruz. Bu da çok önemli çünkü dikili olarak saklamadığımızda bazı bitkiler yok olabiliyorlar. Yine, karakterizasyon ve çeşit geliştirme çalışmalarına devam ediyoruz.

Doğadan topluyoruz. Tabloya İzmir kekiğini koyduk, doğadan toplanmış şekli ve tarladaki üretim şekli. Biz sadece toplamayla bu işin altından kalkamayız, mutlaka birçok arazide bunu üretmemiz gerekiyor ki şu anda dünyada en fazla kekik üreten ülke pozisyonundayız. Yine, dağ çayından bir örnek, doğadaki hâli, tarladaki hâli. Bunlar ıslahçılarımız tarafından yapılan çalışmalar.

Yine, sektör olarak en önemli konulardan birisi boya bitkileri. Türkiye florasında yayılış gösteren bazı çivit otu ve kök boya türlerinin karakterizasyonunun yapılması ve teknik özelliklerinin belirlenmesi gerekiyor, bu noktada enstitülerimiz çalışıyor. Şu anda Diyarbakır'daki enstitümüz boya bitkileri konusunda çalışıyor, yakında, özellikle çivit otuyla ilgili bir renk elde ettik, bu elde ettiğimiz renkle, inşallah kimyasal olmadan, bu bitkiyle ülkedeki birçok boyayı buradan temin edebilecek hâle geliyoruz. Diğer bitkilerimizle, sarı renkle, kırmızı renkle ilgili çalışmalarımızda inşallah birkaç yıl içerisinde sonuca ulaşacağız.

Biyopestisit az önce gündeme geldi, konuyu bölmek için gündeme getirmedim. Aslında, bizim üzerinde durduğumuz çok önemli bir konu, ben yaklaşık dokuz aydır görevdeyim, en çok kafa yordığımız konulardan bir tanesi bu. Üniversitelerle yaklaşık 7-8 defa toplantı tertip ettik. Tamamen önümüzdeki süreçte herbisit ve insektisit -tabii ki dışarıdan almamak gibi bir şey şu anda mümkün değil ama- organik olarak üretimi sağlayacak bir metot geliştirmeye başladık. İlk sonucunu da beş altı ay sonra tamamen yerli ve millî olarak, kendi yaptığımız çalışmayla bir insektisitimizi çıkarmak üzereyiz, organik insektisitimizi beş altı ay içerisinde sizlere takdim edeceğiz. Bu, Türk tarımı açısından çok önemli bir mesafe katettiğimizi gösterecek hem de tarlalarımızı kirletmeden, arazimizi bozmadan bu işe devam edeceğiz inşallah. Genel Müdürlüğümüz bünyesinde görev yapan Tarla Bitkileri ve Bitki Sağlığı Daire Başkanlığımız bu konuda büyük bir gayret sarf ediyor. Dediğim gibi, önümüzdeki süreçte inşallah bunu size takdim edeceğim.

Yine, TAGEM tarafından geliştirdiğimiz çeşitler var. Bazen bu çeşit geliştirme de yanlış anlaşılabilir fakat biz burada özellikle tıbbi aromatik bitkilerde herhangi bir çeşit geliştirirken genlerle oynamıyoruz, tamamen doğal seleksiyon yöntemi dedikimiz, en iyilerini seçerek... Yani ıslahın en basit yöntemi bu söylediğim. Tabii, bu yöntem biraz zaman alan bir yöntem. O yüzden, tıbbi aromatik bitkilerde herhangi bir hibrit söz konusu değil veya genlerle oynama söz konusu değil.

Yine bu tabloda görüyorsunuz, Türkiye’de tescilli çeşit sayısı tıbbi bitkilerde 68 adet ve 20 tür. Bunun 19 türünde 29 adet çalışmayı TAGEM olarak Genel Müdürlüğümüz yürüttü. Diğer kamu sektörleri 10 tane, özel sektör 21 tane, toplam 68 tane tescilli çeşidimiz mevcuttur.

Ben kısa kısa görüntüler vermek istiyorum burada. İzmir kekiğinde “Oğuz” isminde bir çeşidimiz. Dekara verimi yüksek, uçucu yağ verimi yüksek ve kurağa dayanaklı. Başkanım, aslında şöyle bir konu var bu ıslahat: Bizim ne istediğimizi bilmemiz lazım. Hangi bitkide ne istiyoruz? Bazı bitkilerin yağ oranını fazla istiyoruz, o zaman, yağ oranı fazla olacak bitkide sadece yağ çalışmamız lazım. Bazı bitkide verimi yüksek, onu çalışmamız gerekiyor. Bazı bitkilerde de sadece lokal bölgelerde -safran gibi- orada üretimi artırmamız gerekiyor, buna kafa yormak gerekiyor. İnşallah, bu toplantılardan sonra bu biraz daha netleşmiş olacak. Şu anda ülkemizde, az önce genel müdürümüz bahsetti, il müdürlüklerinde bir çalışma var, ben uzun yıllar taşrada il müdürlüğü yaptım, lakin bizi sınırlayan bir faktör yok. Vali bey talimat verdiği anda “Lavanta diyeceksiniz.” herkes lavanta diyor, “Kekik diyecekseniz.” herkes kekik diyor. Dikilen çeşit ne, bilen yok, bu konuda çalışan kimse yok. Biraz günü kurtarma, popülist bir yaklaşım oluyor. Veya belediye başkanı diyor ki “Ben şu kadar bütçe ayırdım, tarımda tıbbi aromatik bitkiler para ediyor, biz bu işe girelim.” Şimdi, bunu en tepeden yapmak lazım. Nasıl? Bizim burada yükte hafif, pahada ağır ürünler üretmemiz lazım. Az önce Saraçoğlu Hocamızın söylediği bir konu vardı, o önemli bir konuydu, bizim sadece doğal olarak bir ürünün hamallığını yapmamamız lazım. Şu anda biz ürünleri satıyoruz yurt dışına, yurt dışından bize ekstrakt, karışım olarak geliyor. Biz bir ton yolluyoruz, adam bize bir kiloluk bir kutu gönderiyor. Niye? İşlemiş orada, işledikten sonra yükte hafif, pahada ağır bir ürün hâlinde bize satıyor. Bizim ne üreteceğimizi bilip ona göre ıslah çalışmalarına devam etmemiz gerekiyor.

Bizim kendi çeşitlerimiz... Tabii ki bunların bir kısmı bu doğrultuda yapılan, bir kısmı da pazarın talebi doğrultusunda geliştirilen çeşitler. Burada bir dağ çayımız var “gür başak” isminde, verimi 800 kilogram. Yine, “karik” isimli Anadolu çayımız var, adaçayımız var. Görüntüleri gösterme istememin nedeni bu. Bizim bunların sayısını da artırmamız gerekiyor dış ticarete konu olabilecek şekilde. Tabii, aynı zamanda, tıpçılarla da oturup tıbbın istediği noktada etken madde neyse ona göre bir üretim yapmalı ve AR-GE’yi de bu yöne sevk etmemiz gerekiyor.

Yine tıbbi adaçayında farklı bir çeşidimiz, yok olmak üzere olan şevketi bostan, Ege’de herkesin bildiği, ekinezya, tutar isminde, şu anda, özellikle kışın çok kullandığımız, çay olarak kullanıyoruz ama bunu Avrupalı çok farklı noktalarda kullanabiliyor. Yine, İstanbul kekiği, uçucu yağ verimi yüzde 6. Yine, Türkmenbeyi isminde bir kimyonumuz, yüksek tane verimi var, 150 kilogram dekara verim var. Yine, uçucu yağ oranı yüksek başka bir kimyon çeşidimiz. Bu örnekleri çoğaltabiliriz, ben sadece görsellik olsun diye... Safran mesela. Herkes sadece safranın Safranbolu’da olduğunu biliyor ama çeşit olarak bir şey üretildiğini bilmiyor. Aslında bu da enstitümüz tarafından geliştirilen yeni bir çeşittir, verimi de 500 gram/dekardır.

Yine, bizim tarafımızdan şu anda devam çeşitleri size göstermek istiyorum. Defnedeki çalışmalarımız, kuşburnundaki çalışmalarımız, salepte çalışmalarımız devam ediyor. Anadolu adaçayı, çörek otu, kapari, çok bilinmesine rağmen biz sadece kapariyi toplayıp yurt dışına gönderiyoruz, tıpta kullanılan bir bitki. Meyan, tıbbi adaçayı, yine çalışmalarımız devam ediyor.

Ben sadece kısa kısa çalışmalarda karşılaşılan sorunlara değinip sunumumu bitireceğim Sayın Başkanım. Tıbbi bitkilerin ıslahı diğer kültür bitkilerine göre tüm dünyada oldukça geri kalmıştır çünkü bu konuda çalışan çok az insan var, gerek dünyada gerekse ülkemizde. Birçoğunda özellikle, Hindistan, Pakistan gibi ülkeler başta olmak üzere, hâlâ toplama yöntemiyle bu iş devam ediyor. Yorucu ve uzun süreli bir çalışmayla elde edilecek bir tıbbi bitki çeşidinin uzun süre kültürünün yapılma garantisi ülkemizde maalesef yok çünkü -az önce bahsedilen konuları tekrar etmek istemiyorum- pazarlamadan dolayı yok. Bitkilerdeki etken maddenin ve bunun yerine geçebilecek bir sentetik maddenin elde edilmesi veya bulunması bizim ürettiğimiz yeni çeşidin pazarını bir anda bitiriyor. Bu bitkiler oldukça dar alanlarda yetiştirildiğinden bitkinin ıslahı için yapılan yatırımın geri dönüşü çok uzun vadeli, bu konuda mutlaka devlet olarak bizim destek vermemiz lazım. Aksi takdirde, kekikte veya adaçayında bile vatandaşın tarlasına bunu dikmesinden sonra geri dönüşü üç dört yıl alıyor ki vatandaş mağdur oluyor. Belirli kalitede tohumların kullanılmasını zorunlu hâle getirmemiz lazım, az önce valilik ve belediye örneğinde vermiştim. Tıbbi bitkilerin ıslahında kalite analizlerinin mutlaka gerekli olması ve bununla ilgili tesisatın çok pahalı olmasından dolayı özel sektör de bu konuda yatırım yapmıyor.

Peki, sürdürülebilirlik için ne yapmak gerekiyor? Aslında size verdiğim raporda daha geniş var, kısaca söylüyorum. Araştırma enstitülerinde ve üniversitelerde geliştirilen veya adaptasyon çalışmaları tamamlanan tür veya çeşitlerin yetiştirilecekleri uygun yerleri belirlemek gerekiyor. Anadolu’da biz bunları dikeceksek önce bu yerleri belirleyip buna göre çalışma yapmamız gerekiyor. Her bitki türü için agronomi paketini belirlememiz gerekiyor, bu çok önemli bir konu. Bitkisel üretim deseninde alternatif ürünler kapsamında tıbbi ve aromatik bitkilere yer verilmesi gerekiyor. Yetiştiricilerin ihtiyaç duyduğu tohumlu her türlü çoğaltım materyalini sağlayacak kurumsal bir altyapıyı da sağlamamız gerekiyor. Teknik personel ve çiftçi eğitiminin çok etkin olduğunu düşünüyoruz. İstenilen miktar ve kalitede belli standartta ürün teminini sağlamak için sözleşmeli üretim modelinin mutlaka Bakanlığımız ve kurulacak yapı tarafından organize edilmesi gerekiyor. Destekleme miktarlarının artırılması lazım. Sektörde faaliyet gösteren işletmelerin genelde aile işletmesi boyutunda olduğu, daha büyük işletmelere ihtiyaç duyulduğu gözüküyor ama -az önce sayın vekilimin dediği gibi- aile işletmelerini de kesinlikle pas geçmememiz gerekiyor çünkü Anadolu’yu ayakta tutan küçük aile işletmeleri.

Tıbbi ve aromatik bitkilerin tarımında iyi tarım uygulamalarını -az önce genel müdürümüz bahsetti- bundan sonra da sürdürerek destekleme devam edilmeli. Tarımsal mekanizasyon ve işçilik maliyetini düşürmemiz gerekiyor. Bu konuda özellikle tarımsal mekanizasyon daha yeni geliyor. Genel müdürlük olarak özellikle tarım 4.0 ve yapay zekâda bu tip alet, makine geliştirmek üzere şu anda birtakım çalışmalar başlattık, inşallah önümüzdeki günlerde de onları sizlere arz edeceğiz.

Tıbbi ve aromatik bitki alanında faaliyet gösteren kişi ve kurumlar arasında örgütlenmenin artırılması, dünya pazarındaki arz-talep durumu ve fiyatlar konusunda bilgilerin alınabileceği disiplinler arası bir komitenin kurulması gerekiyor. Konuşmamın başında belirttiğim gibi, bu komisyon inşallah bunlara vesile olacak. Bu çalışmalar devam edecektir.

Arz ediyor, hepinize saygılarımı sunuyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Evet, çok teşekkür ediyoruz.

Üyelerimizden soru sormak isteyen yahut da katkıda bulunmak isteyen var mı?

RECEP ŞEKER (Karaman) – Başkanım...

BAŞKAN – Buyurun.

RECEP ŞEKER (Karaman) – Ben sayın genel müdürümüze teşekkür ediyorum.

Ben aynı zamanda... Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesinde (TÜRKPA), orada da Çevre ve Doğal Kaynaklar Komisyon Başkan Vekili de vardı. Geçtiğimiz şubat ayının başlarında oradaki, yurt dışındaki TÜRKPA üyesi ülkelerden heyetlere bizim TAGEM genel müdürlüğümüzdeki Tohum Gen Bankasının ziyaretini yaptırmıştık. İnşallah niyetimiz, orada da bizim TÜRKPA'ya bağlı olan ülkelerdeki tohumların da bizim ülkemizde saklanabilmesinin de bir ön görüşmesini ve oradaki alınan kararlara da geçecek. İnşallah, önümüzdeki hafta o toplantının devamında da bunun üzerinde duracağız. Belki, bu bağlamda, oradaki, Türk cumhuriyetlerindeki tıbbi aromatik bitki destinasyonuna da biraz bakmak gerekebilir. Orada özellikle Tohum Gen Bankasının ortak kullanımında faydalı olabilir diye düşünüyorum. İşin özünde de, şu ana kadarki sunumlardan da anlaşılan; biraz daha koordinasyon eksikliği olduğu görülüyor yani hem Tarım Bakanlığının kendi içerisinde hem -daha önceki ismiyle- Orman Bakanlığındaki kurumlar arasında. Aynı zamanda, belki de bunun Ticaret Bakanlığıyla veya Sağlık Bakanlığıyla da bir ortak komisyona ihtiyaç var gibi görülüyor çünkü asıl temel unsurun pazarlama sorunu gibi görünmesi, biraz daha bu pazarlamanın sanayi boyutunda neler yapılması lazım, pazarlama boyutunda neler yapılması lazım, hem Tarım Bakanlığında gerekirse belki böyle bir birime, bir de bakanlıklar arası koordinasyona daha çok ihtiyaç var gibi.

Ben teşekkür ediyorum TAGEM'e de Gen Bankasında yaptıkları çalışmalardan dolayı. Belki de insanımızın bilmediği ama birçok ektiğimiz tohumun da aslında kendi yerel, genetiğiyle oynanmamış tohum olduğunun da belki kayıtlara geçmesi açısından bilenmesinde fayda var diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

TAGEM GENEL MÜDÜRÜ ÖZKAN KAYACAN – İlave yapabilir miyim Sayın Başkanım?

BAŞKAN – Buyurun.

TAGEM GENEL MÜDÜRÜ ÖZKAN KAYACAN – Sayın vekilimin söylediği şekilde, aslında, Gen Bankamızda şu anda gerek Ankara gerekse İzmir'de 120 binden fazla bitkiyi saklamaktayız. Özellikle gündeme gelen bir konuyu ben tekrar etmek istiyorum.

Bugün tükettiğimiz buğday... Buğdayda tabii ki biz siyezi, kara kılçığı, işte diğer yerel çeşitlerimizi koruyacağız ki koruyoruz, bunların hepsi Gen Bankamızda var ama unutmayın, Türkiye'de yerli olarak yetiştirdiğimiz, ıslah ettiğimiz çeşitlerin tamamı bu kendi yerel siyez, kara kılçık ve diğer buğdaylar üzerinden yapılıyor. Bunları da -dediğim gibi- en basit yöntem olan bizim seleksiyon yöntemiyle yapıyoruz. Yani burada genlerinde herhangi bir oynama yok. Bu konuda rahat olmaları gerekiyor. Bunu da ilave edeyim.

Teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Biz de Komisyon olarak çok teşekkür ediyoruz genel müdürümüze.

Hep söylüyoruz ya işte, dönüp dolaşıp “pazarlama” diyoruz yani “Malına değil, pazarına güven.”

Şimdi, pazarla ilgili Türkiye-Çin İş Geliştirme Dernek Başkanımız İhsan Bey var. Önümüzdeki günlerde de Haziranın 17-18'inde olacak, bir Çin heyeti gelecek buraya, bizim Komisyonumuzu da ziyaret edecekler, onu planladık geçen Recep Bey'le beraber. Buraya ziyarete gelecekler, bizim Komisyonumuzu da ziyaret edecekler, Meclisi ziyaret edecekler. Onlardan da bilgi alacağız.

Buyurun İhsan Bey.

4.- Türkiye-Çin İş Geliştirme ve Destekleme Derneği Başkanı İhsan Beşer'in, tıbbi ve aromatik bitkilerin ihracatına ilişkin olarak Derneğin çalışmaları hakkında sunumu

TÜRKİYE-ÇİN İŞ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME DERNEĞİ BAŞKANI İHSAN BEŞER - Sayın Başkanım, ben sözüme başlarken şahsınızda tüm Komisyonu saygıyla selamlıyorum. Çok kısa vaktinizi alacağım.

Derneğimiz tamamen ihracat odaklı bir dernek çünkü cari açığın en önemli ülkelerinden bir tanesi Çin. Biz diğer ihracat konularında çalışırken tıbbi aromatik bitkilerle ilgili de bir kurulumuz var bizim derneğimizde, hem çeşitli üniversitelerden hocalarımız hem TAGEM'den çok ciddi destek alıyoruz hem de Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğümüzden çok ciddi destek alıyoruz, bundan dolayı da kendilerine çok teşekkür ediyorum.

17-20 Haziran arasında Çin'den 39 firmada 45 kişilik bir ekip getiriyoruz. Bunlar dünyada tıbbi aromatik bitkilerde çok önemli CEO yönetim kurulu başkanları ve karar mercisi olanlar. Bunlar alım heyeti. Gelmeden önce Türkiye'ye hangi şirket hangi amaçla geldiğini ve gelirken sipariş listesini biz istedik, tek tek not aldık. Belli firmalar doğrudan ticaret yapmak için geliyorlar ki yüzde 80'i alım heyeti olarak geliyor. Türkiye'de tıbbi aromatik bitkiler nerede, hangi firmada pek çoğunu tanıyorlar. Bizim en büyük sıkıntılarımızdan bir tanesi de yaptığımız araştırmalarda, ekebileceğimiz ve üretebileceğimiz ürün sayısı çok fazla olmasına rağmen çiftçimiz sözleşmeli garanti bir satış yapmak istiyor. Bu heyet de buna göre bir heyet. Yatırım yapmak isteyen firmalar da var burada.

Ben kısaca programdan bahsedeyim. 17'sinde İstanbul'a gelen heyet 18'inde Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Komisyonunu ziyaret edecek, sonra Ankara'da yine Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve Ankara Ticaret Odasından kadın istihdamı için kadın girişimcilerin bizden bir talebi vardı bu ekimle ilgili, tıbbi aromatik bitkilerle ilgili "Biz çalışıp istihdama katkı sağlamak istiyoruz." diye, onlarla bir toplantı gerçekleştirip sonra Afyonkarahisar ve İzmir'deki belli başlı firmaları ziyaret edecekler.

Bununla beraber de -hemen sonlandırıyorum Sayın Başkanım- sipariş listesinden birkaç tane örnek vermek istiyorum bu işle ilgili. Kimyon 2 bin ton, şifalı bitkiler, otlar 400 ton, kekik 36 ton, yine kimyon 150 ton, rezene 120 ton, rezene çayı... Bir de bunların yağlarıyla ilgili, gül yağı, lavanta yağı, susam yağıyla ilgili çok ciddi manada bir sipariş listesi var. Ben bunu da Komisyondaki arkadaşlara zaten ileteceğim. 17-20'sine kadar bizim burada istediğimiz şu: Bu işle ilgili ne kadar sektör temsilcisi varsa -tamamının B2B görüşmeleri de yaptıracağız biz burada, randevulaştıracamız da- firmaları bir araya getirip ihracatı artırmak en büyük hedefimiz. Firmaların sipariş listesi elimizde. İlk görüşmelerle bu işin önünü açtırmaya çalışacağız. Önümüzdeki yıllarda da bunlar talebi artıracaklar, biz de ekim alanlarını ona göre genişletebileceğiz.

Ben dinlediğiniz için teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz de çok teşekkür ediyoruz Komisyon olarak.

Önümüzdeki günlerde tekrar görüşmeye devam edeceğiz inşallah.

TÜRKİYE-ÇİN İŞ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME DERNEĞİ BAŞKANI İHSAN BEŞER - Tamamdır Başkanım.

BAŞKAN – Evet, buyurun Ahmet Bey.

Ahmet Bey daha önce benim de otuz yıl hizmet verdiğim Orman Genel Müdürlüğünde Genel Müdür Yardımcısıydı; bu konularla ilgili, tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili daire de ona bağlıydı, uzun süre bu konularda çalışması var. Şimdi de kendi genel müdürlüğü içerisinde ne yapabiliriz, onları anlatacak.

Buyurun.

5.- Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürü Ahmet İpek'in, tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda mevcut durum ve Genel Müdürlüğün yaptığı çalışmalar hakkında sunumu

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ AHMET İPEK – Evet, saygıdeğer Komisyon Başkanım, çok kıymetli milletvekillerimiz; ben de Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğümüz adına saygılarımı arz ediyorum.

Benim sunumumun muhteviyatı mevcut durum, yapılan çalışmalar. Tabii, bu çalışmaların büyük bir kısmı mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığınca yapılan çalışmalardı. Yine 2018 yılı başından itibaren ÇEM Genel Müdürlüğümüzce başlattığımız AR-GE projeleri var, bir de bu konuyla ilgili yapılması gerekenler. On dakika içinde anlatmaya çalışacağız.

Tabii, mevcut durumu değerlendirdiğimiz zaman biz ormancılar açısından her yıl ülkemizde doğal olarak yetişen yüz binlerce ton tıbbi ve aromatik değerindeki bitkinin gerektiği gibi değerlendirilemediğini düşünüyoruz ve bunu bir kayıp servet olarak niteliyoruz. Yine, üretime söz konusu olan bu bitkilerin yüzde 90'lık kısmının ise sadece ham madde olarak ihraç edildiğini ve ihraç edilen ülkeler tarafından katma değerli ürünlere dönüştürülerek tekrar ülkemize yüksek fiyatlarla girdiğini ifade edebiliriz. Tabii, her zaman ifade ediyoruz, ülkemizin en önemli cari açığı enerji diyoruz. Bundan sonraki diğer, ikinci açık da maalesef tıbbi cihaz ve ilaç sektörü. Bu konuda da dışa bağımlılığın azaltılması ve asgari düzeye indirilmesi gerekmektedir. Tabii, son yıllarda, tüm dünyada ve ülkemizde de odun dışı ürünlere, dolayısıyla tıbbi ve aromatik bitkilere olan ilgi artmaktadır, kullanımında artışlar gözükmektedir. Dünyadaki bu piyasanın yıllık değerinin 115 milyar dolardan fazla olduğu söylenmektedir. Dünya Sağlık Örgütü raporuna göre yaklaşık 21 bin bitkinin ilaç sektöründe kullanıldığı, ülkemizde ise sadece bu türlerin 500 kadarının tıbbi amaçla kullanıldığı ifade edilmektedir.

Tabii, Orman Genel Müdürlüğümüz de burada, kendisi de bahsedecekler. Özellikle 2011 yılına kadar bizde, Orman Genel Müdürlüğünde Tali Ürünler Şube Müdürlüğü şeklinde bu işler yürütülüyordu, 2011 yılından itibaren Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Daire Başkanlığı kuruldu. Bu geçen sekiz yıllık süreçte ormancılar olarak biz bir taraftan kendimizi geliştirirken diğer taraftan da tıbbi aromatik bitkilerle ilgili önemli uygulamalar, projeler, eylem planları ve envanterlere imza attık. Arkadaşlarımız ifade edecekler, anlatacaklar, zannediyorum 220'nin üzerinde bitkinin, Türkiye ormanlarındaki bitkinin envanteri yapıldı tıbbi aromatik bitkilerle alakalı. Yine bu konuda eylem planları hazırlandı.

Tabii, 2015, 2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında -2019'u saymazsak- özellikle tıbbi ve aromatik bitkilerin üretimi, bunların katma değeri yüksek olan endüstriyel ürün üretimine geçilmesi, kurumsal mevzuatın geliştirilmesi, eğitim ve tanıtım faaliyetleri ile pazarlama stratejilerinin belirlenmesine yönelik 3 adet çalıştay, 3 adet de uluslararası kongre yapıldı. Bu kongrelerden 2'sini Sağlık Bakanlığı yaptı, yine 1'inde biz Bakanlık olarak yer aldık. Bunlar –zannediyorum- zaten bu kurulan Komisyonun görev alanıyla da aynı şekilde. Evet, bu çalıştaylardan ilkinde 2015 yılında 58 karar alındı. Hatta bu kararlarda sorumlu genel bakanlıklar, genel müdürlükler, hatta daire başkanlıklarına kadar indirgenerek bu sorumlu birimleri biz tespit ettik ve bunları da Sayın Bakanımızın imzasıyla bütün bakanlıklara gönderdik. Yine, 2'nci çalıştayda 92 karar alındı. Bu arada yine Orman Genel Müdürlüğü ile Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi ilk defa Türkiye'de Birinci Uluslararası Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Kongresi'ni düzenledi. Bunun akabinde yine Afyonkarahisar'da 3'üncü Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Çalıştay yapıldı, bunda da 55 karar alındı. Sağlık Bakanlığı ile diğer bakanlıkların birlikte düzenlediği ve Dünya Sağlık Örgütünce düzenlenen 2 Uluslararası Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Kongresi yapıldı. Bunun birisi de bu yıl yapıldı. Ben sadece 2019 yılının dışında diğerlerinin hepsinde yer aldım, bizzat görevliydim, OGM adına ben takip ediyordum genel müdür yardımcısı olarak.

Yine, bu süreçte, mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı koordinesinde müsteşar yardımcımızın başkanlığında üç aylık sürelerle TAB toplantıları gerçekleştirildi. Bu kapsamda bu ortaya çıkan problemlerin çözümü için, kurum ve kuruluşların bugüne kadar neler yaptıklarının tespiti ile gelecekte neler yapılması gerektiği hususlarında çalışmalar yürütülmüştür. Bu raporlar da zaten bizde mevcuttur. Bunu Komisyonumuzla da paylaştık. ÇEM Genel Müdürlüğü olarak da 2018 yılı başından itibaren özellikle kurak-yarı kurak alanlar ile marjinal pilot sahalarda tıbbi ve aromatik bitkilerin teşhisine ait bir kılavuz oluşturmuyoruz.

Yine, mavi yemiş potansiyeli... Bizim ormancılar olarak “ayı üzümü” dediğimiz, tarımcıların, ziraatçı arkadaşlarımızın “mavi yemiş” diye ifade ettikleri ve en çok Amerikalıların ve İngilizlerin tükettiği çayın maalesef ülkemizde olmadığını, hâlbuki Artvin’den Sakarya’ya kadar doğal olarak bunun 4 türünün olduğunu tespit ettik ve ÇAYKUR Genel Müdürlüğümüzce de bunların çay hâline dönüştürülmesi için şu anda bir ortak proje başlatıyoruz çünkü bu daha önce içtiğimiz normal çaylardan. Daha önce, Osmanlı döneminde bu çayın içildiğini tespit ettik.

Yine, safranın şu anda sadece Safranbolu’da birkaç ailenin gerçekleştirdiği üretim dışında daha önce Mardin ve Şanlıurfa’da da yetiştirildiğini ve Osmanlı döneminde yurt dışına ihraç edildiğini öğrendik.

Yine, salep bitkisinin üretimi yaygınlaştırma projesi, yabani iğdenin üretimi ve erozyon sahalalarında kullanımının yaygınlaştırılması. Bu da özellikle Erzurum, Ağrı, Elâzığ tarafında çok önemli bir bitki.

Yine, yüksek yayla geven balının hem erozyon açısından çok önemi var hem de arıcılıktaki önemi büyük. Hacettepe Üniversitesi, Bingöl Üniversitesi ve Ankara Üniversitesiyle bu projeyi başlatmış bulunuyoruz.

Tabii, en önemli mesele de bu konuda yapılması gerekenler. Her konuda olduğu gibi -her zaman ifade ediyoruz- bu konularda da ilgili bakanlıkların kurum taassubunu bir kenara bırakarak tamamen ülkemizin menfaati doğrultusunda hareket etmeleri gerekiyor. Her zaman ifade ediyoruz, bir koordinersizlikten veya koordinasyon eksikliğinden, herkesin ilgi göstermemesinden bahsediyoruz. Bunun da önüne geçebilmek için vakit geçirilmeden Cumhurbaşkanlığımıza bağlı bir üst kurul oluşturulmasını biz daha önceki bu çalıştaylarda da ifade ettik hatta bununla ilgili taslak kanun metnini de hazırladık.

Ülkemizde ön planda ve ticarileşmiş gıda, kozmetik ve tıbbi bitkiler ile stratejik öneme sahip bitkilerin belirlenmesi gerekiyor. İşte, bunlardan bazıları mavi yemiş; İbrahim Saraçoğlu hocamızın bahsettiği ökse otu, laden, yabani iğde gibi; bunların hayata geçirilmesi gerekiyor. Yine, yurt dışına kaçak götürülen tıbbi bitkiler için en azından belirli bir süre içinde bunlara çıkış yasağı ve kota konulması gerekiyor. Tabii, en önemli konulardan birisi de girişimcilerin bu konuda teşvik edilmesi. Kurumların sorumluluklarının ortaya konulması. Bu konudaki mevzuatlar dâhil her türlü engellerin ortadan kaldırılması. Yine bu çalıştay sonuçlarından birisi de bu ürünler, ülkemizdeki ürünler için Bioland Türkiye markasının oluşturulması, yine TAB borsası oluşturulması. Bunun için de en uygun alanın Antalya’daki çocuk ve çiçek EXPO alanı olduğu düşünülüyor. Bu toplantılara katılan arkadaşlarımızın ortak fikri çünkü en fazla yabancı turist Antalya’ya gelmekte.

Yine, Orman Genel Müdürlüğümüze ait fidanlıklarda kullanılmayan parsellerde tıbbi bitkilerin üretimlerinin yapılmasına imkân tanınabilir. Yine, Ankara’da Tarım ve Orman Bakanlığına ait Botanik Parkı sahasında akredite bir TAB laboratuvarının kurulması. Tabii, TAB konusunda mükerrer çalışmaları önlemek için de tüm bakanlıkların, AR-GE kuruluşların ve üniversitelerin yaptığı

Çalışmaların ve hedeflerin ortaya konulması gerekiyor. şu anda niversiteler dhıl, belediyeler dhıl herkes tıbbi aromatik bitkilerle ilgili çalıştaylar düzenliyorlar. Aynı şeyler konuşuluyor, aynı sonuçlar kıyor; sadece kitap basmaktan öteye gidemiyoruz.

Yine, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğümüzün yürüttüğü, halk reçetelerinin belirlenmesiyle ilgili çok önemli bir proje var, şu ana kadar –zannediyorum- 25 civarında ilde tamamlandı. Bunlar da tamamlandığı zaman çok büyük faydaları olacağını düşünüyoruz.

Yine, tıbbinebevi ve Osmanlı’daki bitkisel tedavi metotlarının ortaya konulması için Osmanlıca bilenlerden yararlanılması gerekiyor. Bunu İbrahim Saraçoğlu hocamız da ifade etti.

Yine, Orman Genel Müdürlüğünde yapılan envanter çalışmalarıyla oluşturulan envanter takip sistemi, BİYOD veri tabanı ve alıcı satıcı buluşturma resmi web sistemleri var. Bunlar oluşturulan bu Komisyona da sunulabilir, oluşturulacak bir kurula da bunlar sunulmalıdır, hatta bu şeylere mevzuatlarda da yer verilmelidir.

Yine, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünce oluşturulan Nuh’un Gemisi Veri Tabanı’nın st kurul ve Komisyon yelerine tanıtılması gerekir.

Üniversitelerle yapılan protokoller, iş birlikleri ve ortak projelerde geline noktanın ortaya konulması gerekiyor. Her yıl eczacılık fakültelerine görev verilerek yeni ilaçların üretiminin teşvik edilmesi sağlanabilir. Bu konuda bazı eczacılık fakültesindeki hocalarımız gayet güzel çalışıyorlar ama birçoğunun da bu konularda çalışmadığını görüyoruz. Yine, yüksek lisans ve doktora tez konularının verilmesi, -arkadaşlarımız ifade ettiler- sözleşmeli tıbbi ve aromatik bitki fıdan üretimlerinin olması, ürün bazlı birliklerin kurulması, inovatif ticari potansiyeli olan ürünlerin ortaya çıkarılması, yine Sağlık Bakanlığınca onaylanan bitkisel ilaçların ruhsatlandırma süreçlerinin kolaylaştırılması gerekir. Yine, uluslararası iktisat fuarlarında Türk pavillonları kurularak dünyanın en zengin endemik bitki çeşitliliğine sahip ülkemizin buralarda temsil edilmesi gerekmektedir. Tabii, lkemizde özellikle özel sektörün bizden istediği en önemli şeylerden biri de takviye edici gıdaların geri ödeme kapsamına alınması şeklinde.

Bir de özellikle ben şunu ifade etmek isterim. Bu yapılan çalıştaylarda, kongrelerde çıkan sonuçlara baktığımız zaman yani yaklaşık yüzde 15-20’sinin ormancıları ilgilendirdiğini, neredeyse diğer yüzde 80-85’lik kısmının Sağlık Bakanlığı veya tarım kısmını ilgilendirdiğini görüyoruz. Bunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Ben arz ederim, teşekkür ederim.

BAşKAN – ok teşekkür ediyoruz sayın genel müdürümüze.

Var mı arkadaşlar sorusu olan? Yok.

Evet, daha sonraki toplantılarda yine sizlerin bilgisine ihtiyaç olduğu zaman sizleri ararız.

Çok teşekkür ederiz.

şimdi de Orman Genel Müdürümüz Bekir Karacabey’i davet ediyorum.

Biliyorsunuz, arkadaşlar, benim otuz yıl devlet memurluğum var, Orman Genel Müdürlüğünün bir mensubuyum, uzun yıllar şeflik, müdürlük, bölge müdürlüğü yaptım. İşte, eskiden hep bizim genel müdürlükte tali ürün yani hikyeden bir iş gibi düşünülüyordu ilk yıllarda ama son yıllarda bu iş, tıbbi aromatik bitkiler çok önemsendi, onunla ilgili daire başkanlığı falan da kuruldu buna hizmet etmek adına, güzel çalışmalar yaptı, Ahmet Bey de mevzuyu anlattı. şimdi genel müdürümüz de bununla ilgili gerekli açıklamaları ve sunumunu yapacak.

Buyurun Bekir Bey.

6.- Orman Genel Müdürü Bekir Karacabey'in, tıbbi ve aromatik bitkilerle alakalı potansiyel, Genel Müdürlükçe bugüne kadar yapılan çalışmalar ve hedefler hakkında sunumu

ORMAN GENEL MÜDÜRÜ BEKİR KARACABEY – Evet, Saygıdeğer Başkanım, çok değerli milletvekillerimiz, Komisyon üyeleri, çok değerli misafirler, hanımefendiler, beyefendiler; ben de sizleri saygıyla hürmetle selamlıyorum.

Aslında Orman Genel Müdürlüğü olarak tıbbi aromatik bitkiler konusunda yaptığımız çalışmalarla alakalı uygulamalarımızın bir kısmını az önce, benden önce sunum yapan genel müdürümüz de önceki genel müdür yardımcımız da ifade ettiler. Ben, inşallah, sunumumu zamanında tamamlamak için müsaadenizle başlamak istiyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN - Buyurun, buyurun.

ORMAN GENEL MÜDÜRÜ BEKİR KARACABEY – Ben sunum planımızda öncelikle tıbbi aromatik bitkilerle alakalı potansiyelimiz nedir, bugüne kadar yaptığımız çalışmalar neler, mevcut durum ve hedeflerimizden bahsedeceğim.

Efendim, önceki konuşmacıların sunumlarında da ifade ettikleri gibi sizler “Bu rakamlar niye farklılıklar ifade ediyor?” dediniz. Üç aşağı beş yukarı bu rakamlar aslında aynı; 11 binin üzerinde doğal bitki türümüz var, bunların da 3.649’u bize göre endemik bitki türü. Bu zenginliğimizin yüzde 80’i ormanlarda bulunuyor. Ülkemiz özellikle bitki biyoçeşitliliği açısından yüzde 32’si endemizm özelliğiyle Kıta Avrupası’nda bulunan endemik tür sayısı kadar endemik türe sahip ve maalesef biyolojik çeşitliliğimizin bu zenginliğine rağmen biz bu türlerin yüzde 3’ünü ekonomiye kazandırabiliyoruz. Saraçoğlu Hocamız “yüzde 5” dediler ama bizim elimizdeki rakam yüzde 3. Evet, biz bu biyolojik çeşitliliğimizle alakalı ORBİS adını verdiğimiz Orman Bilgi Sistemi’nin içerisinde bir veri tabanı oluşturduk. Bugüne kadar da 4.056 farklı türde 23.300 tane veriyi bu envantere girmiş olduk. Toplam 210 farklı türde 1 milyon 630 bin hektar alanda 1,3 milyon ton odun dışı ürün potansiyelimizin olduğunu tespit ettik. Bu verilerin tamamını –dediğim gibi- bir coğrafi bilgi sistemi üzerine entegre ettik ve bunların ülkemizin hangi bölgesinde, neresinde bulunduğunu, potansiyelini de bu veri tabanına işledik. Bu veriler içerisinde öne çıkan ilk 20 türümüzü ben burada sizlerle paylaşmak istedim. En önde kekik geliyor ki dünyada da kekik piyasasında ülkemiz söz sahibi ülkelerin başında geliyor.

Peki, biz neler yaptık bugüne kadar? Evet, 3 tane çalıştay düzenledik. 2015, 2016 ve 2018 yıllarında ulusal düzeyde tıbbi aromatik bitkiler çalıştay düzenledik. 2017 yılında da uluslararası bir kongre düzenledik. Bu kongreye 2.500’ün üzerinde bildiri sunuldu. Bu, hakikaten ciddi bir teveccühtü. Bu çalıştaylar ve kongre neticesinde düzenlenen çalıştay raporlarında -aslında gerçekten şimdi ben de bu Komisyon kurulduktan sonra bu çalışmaya davet edilince tekrar gözden geçirdim Değerli Başkanım- konuştuğumuz konuların aslında hepsi bir bir ele alınmış ve en son 2018 yılı Mart ayında 3’üncüsü düzenlenen çalıştay raporunda 8 ana başlık belirlenmiş. Bu başlıklardan Halk Sağlığı ve Tüketici Güvenliği, Kalite Kontrolü ve Güvenlik, Üretim, Mevzuat ve Ruhsatlandırma, Eğitim, Ulusal ve Uluslararası İş Birliği Projelendirme ve Pazarlama başlıklarında rapor özetlenmiş. Bu raporu zatıalilerinize ve Komisyon üyelerine de arz ettik. Bu raporun içerisindeki şeylere ben tek tek girip de vakit harcamak istemiyorum. Oradan incelenirse hakikaten bugün konuştuğumuz birçok soruna orada değinilmiş. Burada alınan kararlardan bir tanesi önemliydi. Sağlık Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı o zamanki adıyla Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Orman ve Su İşleri Bakanlığından oluşan bir komisyon kurulması, bir üst kurul oluşturulması kararlaştırılmıştı. O zaman bakanlıklara biz yazı da gönderdik, “Böyle bir kurul kurulacak. Bu kurula üye belirlenmesi, üye gönderilmesi...” dedik, maalesef hayata geçmedi. İnşallah, sizin Komisyonunuzun çalışmaları neticesinde bu kurul hayata geçirilir Sayın Başkanım.

Bu tıbbi aromatik bitkilerin tanıtılmasıyla alakalı 14 tane çalışma hazırladık, el kitapçığı hazırladık. Bunlar da size arz ettiğimiz bilgiler arasında. Ayrıca, bazı ürünlerle alakalı değer zinciri çalışması düzenledik. Kaynaklarımızın daha verimli ve etkin kullanılmasını ve etkin yönetilmesini burada hedefledik.

Evet, 2013 yılında kurulmasına başlanan, 2014 yılında çalışmaları tamamlanan Afyonkarahisar’da Tıbbi Aromatik Bitkiler Merkezini kurduk. Bu merkez de ülkemizde bulunan tıbbi aromatik bitkilerin nasıl değerlendirileceğiyle ilgili bir AR-GE merkezi hüviyetinde. Ayrıca, üniversite öğrencilerimize eğitim verilen bir merkez hâlinde şu an aktif olarak kullandığımız bir merkez burası da.

Üniversitelerimizle iş birliği protokolleri düzenledik. Sektör toplantıları düzenledik ve sektörde tıbbi aromatik bitkilerle uğraşan, özellikle ormanlık alanlardaki tıbbi aromatik bitkilerle uğraşan sektör temsilcileriyle bir araya gelerek onların sorunlarını ve bizden taleplerini aldık. Onların işlerini kolaylaştırıcı yönde birtakım adımlar bu çalıştaylar neticesinde ortaya kondu.

Bu ormanlık alanda yetişen odun dışı ürünlerin envanter planlaması ve satış esaslarını düzenledik, bunu sadeleştirdik, kolaylaştırmaya çalıştık. Evet, ülkemizdeki odun dışı orman ürünlerinin üretimi ne safhada peki? Baktığımız zaman, her yıl artan bir ivme olduğunu memnuniyetle müşahade ediyoruz. 2018 yılında 701 bin ton odun dışı ürün üretildi; 2019 hedefimiz de 750 bin ton.

Peki, “Bunun ülke ekonomisine katkısı ne kadar?” diye baktığımız zaman, öncelikle ihracattan başlayalım. Sayın Başkanımız konuşmalarının başında ifade ettiler, dünyada 115 milyar dolarlık piyasası olan bir sektörden bahsediyoruz. Ülkemizin maalesef bu konuda hak ettiği payı aldığını söyleyemiyoruz şu aşamada ama inşallah bu çalışmalarla bu hak ettiği noktaya gelmiş olacak. En son 2018’de 900 milyon dolarlık bir ihracatımız olduğunu görüyoruz. 2019’da 1 milyar 100 milyon dolarlık bir hedef var. 2023 hedefimiz bizim 2 milyar dolar ama -bu hedef stratejik planda böyle aslında- bizim yaptığımız çalışmalarda elde ettiğimiz rakam 5 milyar doların üzerine çıkacağımız yönünde.

“Odun dışı orman ürünlerinin orman köylüsüne katkısı ne peki?” diye baktığımız zaman, bizim, malum, Orman Genel Müdürlüğü olarak temel görevlerimizden bir tanesi de orman köylüsünün kalkınmasına katkıda bulunmak. 2018 yılında 600 milyon lira, 2019 hedefimiz de 700 milyon lira olarak belirlenmiş durumda. Bartın’da belki küçük, hadi orta diyebileceğimiz ölçekli bir defne tesisinde tesis sahibi köylülere sadece defne toplamaları için bu yıl 30 milyon lira para harcadık. Bu çok ciddi bir katkı.

Evet, odunsu orman ürünlerin ülke ekonomisine katkısına baktığımız zaman, bu elde edilen uç ürünler, nihai ürünlerle de birlikte 2018 yılında 4 milyar 250 milyon lira olduğunu tespit ettik. 2019 hedefi de 5 milyar lira.

Tıbbi aromatik bitkilerle alakalı eylem planları hazırladık biz. Toplamda Orman Genel Müdürlüğü olarak 38 eylem planı hazırladık. Bunlardan 8-9 tanesi tıbbi aromatik bitkilerle alakalı. Bunların içerisinden bazıları alıç, ahlat, iğde, hünnap, keçi boynuzu, salep ve defne bunların arasında bulunuyor.

Defne Eylem Planı’na baktığımızda... Burada rakamlar akılda kalmayacağı için çok tek tek üzerinde durmak istemiyorum ama grafikler bize fikir verecektir diye düşünüyorum. 2016 yılında başladık bu çalışmalara ve her yıl planladığımız rakamların da üzerinde gerçekleşmeler oluyor. Bu, memnuniyet verici. Ayrıca, burada trüf mantarı çok önemli bir tür. Bizim ormanlarımızda doğal olarak yetişen de bir mantar. Dünyada hakikaten de kilogramı 250 dolar ile 2 bin dolar arasında değişen aralıkta fiyatı olan bir mantar türü. Bizim ormanlarımızda doğal olarak var ve biz bunun kültürünün yapılmasıyla alakalı da bir eylem planı belirledik. Yıllar itibarıyla yapılacak çalışmalar sunuda görüldüyor. İnşallah

bu hedefler de gerçekleşiyor yani planladığımızın üzerinde. Burada trüfle ilgili verdiğimiz eğitimler var, vatandaşların bu konuda ciddi teveccühleri var. İnşallah birkaç yıl sonra bu trüften de ciddi gelirler elde eder hâle geleceğiz.

Reçine yine bizim ormanlarımızda ağaçlarımızdan elde ettiğimiz ikinci bir ürün, yan ürün ve ülke olarak biz reçineyi maalesef ithal eden durumdayız. Şu anda hedefimiz, yaptığımız bu çalışmalarla reçine ithal eden değil, tam tersine, ihraç eden bir ülke hâline gelmek.

Mavi yemiş yine eylem planı yaptığımız türlerden bir tanesi ve her geçen gün bu fidanlıklarımızda ürettiğimiz mavi yemiş fidanlarıyla vatandaşlarımıza da destek oluyoruz. Bunun gelirlerini de artıracacağız.

Sakız dünyada yayılış alanı çok sınırlı olan bir tür ve ülkemizde de yetişebiliyor, özellikle Ege Bölgesi'nde, Çeşme yarımadasında. Burada da sakızın üretimini artırmak için eylem planımızı hazırladık, yaptık ve çalışmalarımız devam ediyor.

Burada da metinleri tek tek okumayacağım ama ormanda yetişen önemli bazı türlerin mevcut durumuyla 2023-2030 projeksiyonumuzu sizlerle paylaşmak istedik. Bunların içerisinde en önemlilerinden bir tanesi defne. Dünyada defne üretiminde ülkemiz ilk sırada yer alıyor. Dünya defne üretiminin yüzde 95'ini Türkiye olarak biz karşılıyoruz ve bu piyasada da bu birinciliğimizi elde tutup ancak -yine tekrarlanan bir husus vardı- ham ürün olarak değil de nihai ürün hâline dönüştürerek biz bunu pazarlayacak olursak çok daha iyi gelir elde edeceğiz. Bunun için de üreticileri de teşvik ediyoruz ve 1 milyar dolar sadece defne ürünleri ihracatından gelir elde etmeyi hedefliyoruz.

Reçine yine bu önemli türlerden bir tanesi. Dedğim gibi, şu anda 20 milyon dolarlık ham reçine ithalatı yapıyoruz. Bizim hedefimiz 300 milyon dolar gelecekte ülke ekonomisine katkıda bulunmak.

Trüfle alakalı yine söylediğim gibi, şu an için 10 milyon dolar ülke ekonomisine katkısı var. Biz bunu 300 milyon dolara çıkarmayı hedefliyoruz. Sakız da 660 dekar alanda şu anda sakız ormanımız var, bunu 2 bin dekar alana çıkaracağız ve 5 milyon dolar ülke ekonomisine katkı sağlamasını hedefliyoruz.

Ormanlık alanlardaki kestanelerden bahsediyorum bu slaytta. Tabii, vatandaşın kendi yerinde de kestanelikleri var. Özellikle ormanlardaki kestaneliklerden kayıtsız faydalanmanın önüne geçilmesiyle son yıllarda ciddi bir rakam artışı görülüyor. Bu aslında zaten vardı, sadece kayıt altına girmiş oldu. 65 bin ton kestane üretimimiz var. Bunu 150 bin tona çıkarmayı hedefliyoruz.

Özellikle son yıllarda tüm dünyada ve ülkemizdeki fıstık çam ormanlarında baş gösteren bir hastalık nedeniyle çam fıstığı üretiminde, veriminde bir düşüklük söz konusu. Bunun hastalıklarıyla mücadele konusunda çalışmalarımız devam ediyor. Şu an 25 milyon dolar olan çam fıstığı ihracatımızı inşallah önümüzdeki günlerde artırıp ülke ekonomisine toplamda 150 milyon dolar katkı sağlamasını hedefliyoruz.

Keçiboynuzu yine ormanlarımızda doğal olarak yetişen türlerimizden bir tanesi. Son yıllarda yaptığımız ıslah çalışmaları ve keçiboynuzu ormanlarındaki rehabilite çalışmalarıyla üretimimiz de hızla artıyor. Bunda da 20 milyon dolar nihai hedefimiz var.

Kekik yine söylendi, az önce genel müdürüm sunumunda bahsetti kekikte dünyada lider durumda olduğumuz konusundan. Bu da, ormanlık alanlarda da ciddi manada bir yayılış söz konusu. Biberiye yine önemli türlerden. Ihlamur ülkemiz ormanlarında 750 hektar alanda 530 ton faydalanılabilir ihlamur bulunmakta. Ihlamur ağaçlarının bulunduğu yerlerde ihlamur ağaçlarının lehine müdahaleler yaparak buradaki üretimi de artırmayı hedefliyoruz ve nihayetinde ülke ekonomisine 10 milyon dolarlık bir

katkı bekliyoruz. Ada çayı yine ormanlık alanlarda doğal olarak yetişen türlerimizden bir tanesi. Bunda şu anda 10 bin ton faydalanılabilir ada çayı bulunduğunu tespit ettik. 10 milyon dolarlık bir ihracatımız var. Bunun 15 milyon dolara çıkarmayı hedefliyoruz.

Doğal mantarlar yine ülkemizin önemli zenginliklerinden bir tanesi. Tabii, bununla alakalı eğitim çalışmalarımız devam ediyor. Mantardan birçok zehirlenme vakaları maalesef duyuluyor. Şu an tespit edilmiş 25 milyon dolar bir ihracatımız söz konusu. Nihayetinde, bu ihracatı 35 milyon dolara çıkarmayı hedefliyoruz.

Ormanlarımızda ayrıca doğal olarak yetişen fındık var. Bunlardan 940 milyon dolar ihracat yapılmakta ve 1 milyon kişinin de doğrudan ve dolaylı olarak istihdamı söz konusu olmakta. Ülke ekonomisine katkısını 2 milyar dolara çıkarmayı hedefliyoruz. Yine laden önemli türlerden bir tanesi. Tıpta önemle kullanılan, faydalı bir bitki.

Benim sunumum bu kadar. Dedğim gibi, fazla uzatmamak için rapor sonuçlarını buraya koymadım. Orada arz ettik.

Saygılar sunuyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz Sayın Genel Müdürüm. Güzel de bir sunum olmuş. Sunumda da gördüğümüz gibi, tıbbi ve aromatik bitkilerin yetişme muhiti sizin alanlarınızda. Onun için sizden de büyük destek bekliyoruz şey olarak. Biliyorsunuz, Mecliste 3 orman mühendisinin 2’si bu Komisyonunda, ayrıca Taşkın Bey de burada. Onun için güzel bir çalışma yapalım.

ORMAN GENEL MÜDÜRÜ BEKİR KARACABEY – İnşallah.

BAŞKAN – Ne varsa, öntümüzde... Yani hedefleri koymuşsunuz, o iyi. Tabii, dönüp dolaşıyor iş yine pazara kalıyor yani pazarı çözmemiz lazım.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Bir soru sorabilir miyim?

BAŞKAN – Tabii ki, buyurun.

Komisyon üyelerimiz de soruları varsa...

RIDVAN TURAN (Mersin) – Teşekkür ediyorum.

Keseli kurdu var ya, ona ilişkin...

ORMAN GENEL MÜDÜRÜ BEKİR KARACABEY – Kese böceği...

RIDVAN TURAN (Mersin) – Tırtıldır o böyle, pamuk gibi bir kozası vardır, kese böceği mi diyorsunuz?

ORMAN GENEL MÜDÜRÜ BEKİR KARACABEY – Evet Sayın Vekilim, kese böceği.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Ona ilişkin ne tür bir çalışma var? Bu Çanakkale ormanları, o bölge, Ayvacık filan o kadar yayılmış durumda ki yani perişan vaziyette ve özellikle fıstık çamlarına yayıldığına bildiğim kadarıyla fıstık üretimini filan engelliyor.

ORMAN GENEL MÜDÜRÜ BEKİR KARACABEY – Sayın Vekilim, bu çam kese böceği aslında doğrudan ağacı öldüren bir zararlı değil. Özellikle fıstık çamlarında çok bir zararı olmuyor çam kese böceğinin ama diğer çam türlerinde zararı var. Bu ağaçların yapraklarını yiyor o kurtçuklar ve ağacın büyümesini bir sene geciktiriyor, ertesi sene tekrar ağaç hayatıyetine devam ediyor ama bu ağacı zayıflatır bir zararlı olduğu için bizim onunla yine çalışmalarımız var, biyolojik mücadele yapıyoruz. Özellikle o kese böceğine zarar veren başka bir böcek türü var. Biz onu laboratuvarlarda üretilip çoğaltıp o kese böceklerinin bulunduğu ormanlara salıyoruz, biyolojik mücadeleyi gerçekleştirmiş oluyoruz.

Ayrıca bu keseleri toplayıp “adacık” adını verdiğimiz ormanlar içerisinde küçük adalar oluşturuyoruz, etrafı suyla çevrili. O keseleri orada bekleterek o zararlıların orada kendiliğinden imha olmasını sağlıyoruz. Bu tür çalışmalarımız var.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Teşekkür ederim.

ORMAN GENEL MÜDÜRÜ BEKİR KARACABEY – Sağ olun efendim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz Bekir Bey.

ORMAN GENEL MÜDÜRÜ BEKİR KARACABEY – Sayın Başkanım, çok özür diliyorum, unuttuğum bir iki husus var, onu arz edip hemen müsaadenizi isteyeceğim.

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

ORMAN GENEL MÜDÜRÜ BEKİR KARACABEY – Özel ağaçlandırma sahalarında alt tür olarak, efendim, biliyorsunuz, biz özel ağaçlandırma yapmak isteyen vatandaşlara ücretsiz bozuk orman alanlarından arazi veriyoruz. Ayrıca orada yapacakları çalışmaların yüzde 65’lik kısmını da Genel Müdürlük olarak biz karşılıyoruz, hibe ediyoruz vatandaşlara gelip ağaçlandırma yapsınlar diye. Bu çalışmalarda alt tür olarak tıbbi aromatik bitki yetiştirmelerine de müsaade ediyoruz aynı alanda. Ayrıca, tıbbi aromatik bitki yetiştirmek isteyenlere ORKÖY’den destek veriyoruz, kredi desteği sağlıyoruz. Bu kredinin yüzde 20’si hibe, geri kalan yüzde 80’i de faizsiz dört yıl, beş yıl geri ödemeli. Tıbbi aromatik bitkilerin yetiştirilmesi için hazine arazilerinden de yine arazi tahsis ediliyor. Bir de Orman Genel Müdürlüğü olarak fidanlıklarımızda sadece orman ağacı fidanları değil, tıbbi aromatik bitkilerin fidelerini de yetiştirip hem kendimiz sahalarda dikiyoruz hem de vatandaşlara, isteyenlere de buradan yardımcı oluyoruz.

Arz ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz hem yaptığınız çalışmadan hem sunumdan dolayı. Çalışmalarınızın devamını ve komisyonda da desteklerinizi bekliyoruz.

ORMAN GENEL MÜDÜRÜ BEKİR KARACABEY – Sağ olun Sayın Başkanım, her zaman.

BAŞKAN – Şimdi Gıda ve Kontrol Müdürlüğü Genel Müdürümüz Mümtaz Sinan Bey.

7.- Gıda ve Kontrol Genel Müdür Vekili Mümtaz Sinan’ın, Genel Müdürlüğün tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili kısımları ve neler yapmak istedikleri hakkında sunumu

GIDA VE KONTROL GENEL MÜDÜR VEKİLİ MÜMTAZ SINAN – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyelerimiz; ben de şahsım ve Genel Müdürlüğüm adına hepinizi saygıyla ve hürmetle selamlıyorum.

Tabii, daha önce sunum yapan arkadaşlarımız, genel müdürlerimiz genelde söyleyeceğimiz şeyleri tekraren söylediler. Ben de çok sunuya bağlı kalmadan sizlere hem Genel Müdürlüğümüzün tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili kısımlarını, neler yapmak istediklerimizi sizlerle paylaşmak istiyorum. Eğer sorularınız olursa da bildiğim kadarıyla cevaplar, eğer teknik bir konu olursa da sizlere yazılı olarak arz ederiz.

Değerli Başkanım, tıbbi aromatik bitkiler ilaç, kozmetik, yem gibi çeşitli amaçlar için kullanılmakla birlikte, asıl yaygın olarak gıda olarak kullanılmaktadır. Bitki kısımları, preparatları ve tek başına ya da birden fazla sayıda olacak şekilde besleyici ve fizyolojik özellikleri nedeniyle gıda bileşenleri, takviye edici gıdalarda etken madde, bitki çayı, bitkisel karışım, baharat, sabit yağ, uçucu yağ, gıda katkı maddesi, aroma verici olarak kullanılabilir. Gıda olarak kullanılmak istenen bitkilerin tüketimi

açısından güvenilirliği Bakanlığımız, dolayısıyla Genel Müdürlüğümüz tarafından değerlendirilmekte ve denetlenmektedir. İlaç, kozmetik ve benzeri amaçlı kullanımlar için Bakanlığımızın sorumluluğunda değildir, diğer bakanlıkları ilgilendirir.

Yeri gelmişken burada sizinle paylaşmak istiyorum, bu sorumlulukların tek elden toplanması ve yönetilmesi hem sektör için hem bu bitkilerin daha etkin kullanımı açısından faydalı olacağı kanaatindeyim.

Gerek bitki listesi ve gerekse zehirli ve zararlı oldukları için gıda amaçlı kullanımlarında yasaklanması gereken bitkiler listesinde bitki kısımları veya bitkisel preparatların insan tüketimi açısından güvenilirliğinin değerlendirilmesi 2012 yılından itibaren Gıda Olarak Kullanılabilecek Bitkiler Komisyonu tarafından yapılmaktadır. Genel Müdürlüğümüz bitki listesinde şu an toplam 615 bitki, bitki kısmı veya preparatı yer almakta olup bunlardan 26'sı koşullu olmak üzere, toplam 542'sinin gıdalarda kullanımına izin verilmiş, pozitif listeye alınmış, 72 ürünün ise gıdalarda kullanımı yasaklanmış ve negatif liste olarak yayınlanmıştır. Zehirli ve zararlı oldukları için gıda amaçlı kullanımlardan yasaklanması gereken bitkiler listesi ise 83 adettir. Bitkinin koşullu pozitif olması bitkinin belli bir kısmının veya formunun bazı ürün gruplarında kullanılabileceği anlamına gelen, bitkinin koşullu negatif olması ise bitkinin bazı kısımlarının veya formunun bazı ürün grupları haricinde kullanılmayacağını ifade etmektedir.

Bitki listesi Genel Müdürlüğümüzün yurt içi hem ithalat ve ihracat uygulamalarında 2006 yılından itibaren yasaklı listede, pozitif listeden olmasıyla ilgili ithalatla değerlendirme 2006 yılından beri kullanılmaktadır. Gıda olarak kullanılabilecek bitkiler, mantarlar ve algler içermekte bu liste. Bu amaçla Genel Müdürlüğümüz başta takviye edici gıdalar ve bitki çayları olmak üzere, bitkilerin gıda amaçlı olarak kullanılmayacağını Genel Müdürlüğümüz web sayfasında ve diğer ilanlarda vatandaşını bilgilendirmekte, "Bitki Listesi" ve "Zararlı Oldukları İçin Gıda Amaçlı Kullanımlarda Yasaklanması Gereken Liste" diye yayımlanmaktadır.

Yine bitki listemizin bir örneği bu. Burada yaklaşık 512 ürün mevcuttur. Yani Latince, İngilizce, Türkçe ismi kullanılan kısmı ve pozitif veya negatif olma durumu.

Mevzuata gelince, Takviye Edici Gıdaların İthalat, Üretim, İşleme ve Piyasa Arzına İlişkin Yönetmelik Türk Gıda Kodeksi Takviye Edici Gıdalar Tebliği'nde yayınlanarak yürütülmektedir. Yönetmelikle takviye edici gıdalar piyasaya arz edilmeden önce Bakanlığımızdan onay alma şartı getirilmiştir. Onay işlemlerini Bakanlığımız, Sağlık Bakanlığı ve üniversite temsilcilerinden oluşan 15 kişilik bir komisyon marifetiyle yapılmaktadır. Bunların 6'sı Bakanlığımız personeli, 3'ü Sağlık Bakanlığı, 6'sı da üniversite yetkilileri olmak üzere toplam 15 üyeden oluşmaktadır. Onaylanan takviye edici gıdalar ve bu gıdaları üreten, ithal eden gıda işletmeleri reklam ve tanıtım yapılacağı alan adı veya adresleri Bakanlığın web sayfalarında duyurulmaktadır.

Yine tıbbi aromatik bitkilerin bazıları, örnek olarak ithal edilen ve ihraç edilen ürünler olarak başlıcaları, işte, kekik, defne, ada çayı, ıhlamur, biberiye gibi, başlıca ihracat ürünlerimiz var. Zerdeçal, teke otu, limon çiçeği, keçi boynuzu, yeşil çay gibi ürünler de ithal ettiğimiz listeler arasında. Rakamlarla sizi meşgul etmeden geçiyorum.

Tıbbi aromatik bitkiler ve bunlardan elde edilen yağların ithalatı ve ihracatı yapılmaktadır. Bu ithalat ve ihracat izinleri de Genel Müdürlüğümüz tarafından verilmektedir eğer pozitif listemizde yer alıyorsa. Özellikle gıda sanayinde kullanılacak aromatik yağlar miktar olarak az olsa bile parasal olarak büyük değer taşıdığı için sanayisinin geliştirilmesi ülkemiz açısından son derece önemli olacaktır. Bu ithalat kaleminden vazgeçmemiz ekonomimize büyük katkılar sağlayacak. Bu ürünlerin birçoğu AR-GE yatırımları gerektirdiği için ve bu AR-GE yatırımları yüksek maliyetli olduğu için henüz ülkemizde çok

fazla gelişmiş sayılmaz. Bu anlamda yeni bir politikayla AR-GE çalışmalarına ağırlık verme zarureti de vardır. Sektörün gelişmesi neticesinde uluslararası alanda gerekli ve yeterli tanıtımı yapıldığı takdirde ithalat lehine bir denge ihracat lehine dönecektir.

Sözlerimi bitirmeden, özellikle Sayın Vekilimiz Rıdvan Bey ilk sunudan sonra bir sorusu olmuştu. Bu konuyla ilgili, özellikle pestisitlerin AB ve G8 standartlarına uygun, hem ülkemizde imalatına, ruhsatına izin verilen ürünlerde bu şartlar aranmakta hem ithalatı yapılan ürünlerde özellikle bu şartlar aranmaktadır ama Bakanlık politikası olarak özellikle biyolojik ve biyoteknik mücadele yöntemlerine ağırlık verildiğini ve politikasının da böyle geliştirildiğini sizlerle paylaşmak istiyorum. Son yıllarda tarımsal desteklerde biyolojik ve biyoteknik mücadelede desteklerin artırılması ve alanların genişletilmesi bu manadaki politikayı zannediyorum belirliyor diye düşünüyorum.

Yine, hasat öncesi MRL değerlerin tespit edilmesi uygulamamız da devam ediyor. Yine AB ve G8 normlarına uygun bir şekilde üretim yapılması hassasiyetimiz devam ediyor. Birçok üründe, pestisit kalıntı bırakan ürünlerde yasaklama getirdik. Bunların listesini elbette arzu ederseniz sizlerle yazılı olarak paylaşabilirim.

Ben teşekkür ediyorum. Kolaylıklar diliyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz.

Üyelerimizden soru sormak isteyen var mı?

Buyurun.

RİDVAN TURAN (Mersin) – Çok teşekkür ediyorum izahatınız için.

Şimdi, bu AB ve G8 standardına biz uyuyor olabiliriz ama zannedirim henüz bu standart tarafından da mevzuat altına alınmayan yeni bir durum var. Bu, ABD’de 2 tane mahkeme 2 tazminata hükmetti, bunları da yapılmış bilimsel analizlere dayandırdılar. Dolayısıyla glukoz fosfatın, evet, bildiğim kadarıyla –yanlış biliyorsam lütfen düzeltin- hem AB hem de G8 açısından standartlar içerisinde kullanılan bir pestisit olduğunu biliyorum fakat bu yeni durum bunun kesin kanserojen ilaçlar listesinde, toksik niteliğe sahip olduğunu söylüyor. Herhâlde bu konuda bizim yeni bir mevzuat ya da yeni bir çalışma yapmamız gerekecek çünkü DDT yıllarca dünyanın her tarafında kullanıldı, “mucize” denildi DDT için ama sonradan gördük ki akiferleri kirlenmiş, doğada metabolize olmayan bir niteliği var, son derece kanserojen. Yani Talidomit kullanıldı, on binlerce çocuk sakat doğdu, “müthiş bir ilaç” diye lanse ettiler. Muhtemelen pestisit özelliği çok yüksek, fiyatı görece daha makul, dünyada her ülke kullanıyor bildiğim kadarıyla yani bunu engelleyen, kota koyan falan yok diye biliyorum. Eğer hâl böyleyse bizim biraz erkenden uyanıp buna ilişkin bir çözüm bulmamız çok önemli çünkü geçenlerde bir kaynakta okudum, Avrupa toprağı özellikle geçen iki savaş sebebiyle ve kullanılan kimyasallar sebebiyle önemli ölçüde kirlenmiş durumda. Bizim topraklarımız görece daha iyi durumda. Bu muazzam bir servet yani bunun parasal karşılığı yok. Bu doğruysa bunu böyle kıskançlıkla korumak çok doğru olacak diye düşünüyorum bu pestisit konusunda.

Teşekkür ederim.

GIDA VE KONTROL GENEL MÜDÜR VEKİLİ MÜMTAZ SİNAN – Özür dilerim, Sayın Vekilim, yani söylediklerinize yüzde yüz katılıyorum. Bu anlamda da göstereceğimiz hassasiyeti hep birlikte, millet olarak gösterelim. Yalnız sadece bu konuyla ilgili daha önce söylediğiniz için, cevap olsun diye söylemiyorum, bilgi notumu sadece paylaşmak istiyorum ama konunun üzerinde hassasiyetle duracağımızı da burada sizlerin huzurunda söylemek istiyorum. Tabii, bu geleceğimiz,

çocuklarımız, neslimiz, bunlar önemli şeyler. Bu anlamdaki hassasiyetimizi lütfen destekleyin ama gerçekten üzerinde duruyoruz. Avrupa Kimya Ajansı Risk Değerlendirmesi 2017 Mart Raporu'nda kanserojen olmadığı gibi bir kanaat belirtmiş, bunu da sadece bilgi açısından paylaşmak istiyorum.

Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz Genel Müdürümüze.

Hemen hemen üç saat oldu toplantı başlayalı. Misafirlerimizi de aç susuz çalıştırıyoruz. Neyse, daha sonra borcumuz olsun.

Şimdi son konuşmacımız Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürümüz Yusuf Kandazoğlu. Bugün 22 Mayıs, Biyolojik Çeşitlilik Günü aynı zamanda. Öyle mi Yusuf Bey? Bugün gününüz de kutlu olsun. Aslında bugün bir etkinliğiniz vardı, katılamadık, diğer, Plan ve Bütçe Komisyonunda görevimiz olduğu için.

Buyurun Yusuf Bey sizi dinliyoruz son konuşmacı olarak.

8.- Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü Yusuf Kandazoğlu'nun, tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda Genel Müdürlüğün yaptığı çalışmalar hakkında sunumu

DOĞA KORUMA VE MİLLÎ PARKLAR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF KANDAZOĞLU – Sayın Başkanım, çok değerli Komisyon üyesi milletvekillerimiz, değerli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Artık yorgunluğun olduğu ve hemen hemen her şeyin söylenmiş olduğu bir yerde bize sıra geldi. Biz de elimizden geldiği kadar yaptığımız çalışmaları arz edeceğiz inşallah Komisyonumuza.

Bugün 22 Mayıs Dünya Biyoçeşitlilik Günü. Böyle bir günde, böyle bir çalışmanın yapılması, Komisyonun toplanması ve bu konuların irdelenmesi de bizi ayrıca ziyadesiyle mutlu etti. Bundan dolayı sizlere de ayrıca teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sağ olun.

DOĞA KORUMA VE MİLLÎ PARKLAR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF KANDAZOĞLU – Sunumumuzda daha çok Genel Müdürlüğümüzün yaptığı çalışmaları arz edeceğim. Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü, adı üzerinde, daha çok koruma endeksli faaliyetlerin yapıldığı, üretim ve pazarlama noktasında çokça görev almayan bir kurum. Yaşama ve neslini sürdürme gayreti içinde olan her bitki kendi düşmanlarıyla mücadele edebilmek için çeşitli kimyasallar üretiyor. Neticede bu kimyasallardan bizler istifade ederek çeşitli tıbbi aromatik bitkilerden istifade etmeye gayret ediyoruz. geleneksel ve modern tıp uygulamalarında da bitkisel ilaç olarak kullanılan bitkiye tıbbi bitki, bu bitkilerin özelliklerine, yerlerine göre de, işte, tohumundan alınan, dalından alınan yahut kökünden alınan şekline göre de farklı farklı isimlerle “drog” olarak adlandırılıyor.

Genel Müdürlük olarak biz 2013 yılında başladığımız Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanteri kapsamında 74 ilde çalışmalarımızı tamamladık. 7 tane ilimiz kaldı. Bu illerimizde de 2019 yılı sonu itibarıyla envanter çalışmalarımız tamamlanacak, inşallah veri tabanına işlendikten sonra da tam manasıyla kullanıma hazır hâle getirilecek.

Nasıl bir metodoloji izledik? Damarlı bitkiler, memeliler, kuşlar, sürüngenler, çift yaşamlılar ve iç su balıkları için hem literatür hem de arazide fiilen bulunarak, tohumuz bitkiler ve omurgasız hayvanlarla ilgili de sadece literatür çalışmalarında bulunduk. Bu, envanteri çıkardıktan sonra nesli tehlikede olan, hassas olan türlerle ilgili ya da habitatlarla ilgili de izleme çalışmalarını sürüyoruz. Tür ve popülasyon izlemesi, ekosistem izlemesi ya da daha büyük bir şekilde, bölgesel izleme faaliyetlerini yürütüyoruz.

Yaptığımız envanter kapsamında 592 tane uzmandan istifade ettik ki bunların 78 tanesi profesör, 82 tanesi doçent, 127 tanesi eski adıyla yardımcı doçent, şimdiki ismiyle doktora öğretim üyesi, 127 tane doktor unvanlı, 116 uzman, 62 de araştırmacı, hemen hemen tamamı akademisyenlerden oluşan bir hoca grubuyla çalıştık. Bu da projedeki sağlık derecesini biraz daha yukarıya taşıdı. Bu çalışmayla yaklaşık olarak 1 milyon 747 bin üzerinde veri elde ettik, kaydettik Nuh'ın Gemisi veri tabanına. 7 ili tamamladığımız zamanda da bu verinin 1 milyon 900 bini geçeceğini düşünüyoruz. Çalışması tamamlanan iller kapsamında 757 bin 699 konumsal gözlem noktası alınmıştır. Bu noktalarda 539 adet lokal endemik, 4.305 adet de dünya genelinde, Türkiye genelindeki bir endemik takson tespit edilmiştir. Yaptığımız çalışmalarda, biraz önce çeşitli veriler verildi Türkiye'deki bitki sayısı, hayvan sayısı ile ilgili. Bizim yaptığımız çalışmalarda, buradan elde ettiğimiz 11.815 adet floranın bulunduğu, 1.416 adet de faunanın bulunduğu, toplamda 13.231 adedinin Türkiye'deki biyoçeşitlilik varlığı olarak kayıtlarımıza girdi. Alınan 757.699 konumsal verinin de 423.357'si faunalar için, bunların daha ziyade fotokapan kullanarak elde ettiğimiz veriler, 334.231 noktada da floradan aldığımız veriler ki bu noktalardan aldığımız her bitkinin ayrıca örneğini alarak çalışma yaptığımız üniversitelerin herbaryumlarında muhafaza ettik.

Ekonomik değeri haiz türlerimiz çıktı yani burada çalışma yaparken yöre insanlarından da bilgi aldı hocalarımız. Türkiye'deki bitki türlerinden 2.852 tanesinin tıp ve bitkisel ilaç olarak kullanıldığı, 1.797 adedinin çayır ve mera bitkisi olarak tanımlandığı, 1.738'inin dağ olarak -aşağıya doğru geliyor- 520'sinin de bitkisel çay olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yalnız şunu vurgulamak istiyoruz: Biz Genel Müdürlük olarak sadece bu ham veriyi alıyoruz. Bunların gerçekten sağlık açısından değerli olup olmadığıyla ilgili bilgileri üniversitelerimizin ya da kurumlarımızın uzman kişilerine bilgileri açarak "Bunda böyle bir hikmet var mıdır gerçekten, bu iş doğru mudur?" diye bilimsel araştırmalarla ortaya konulduktan sonra -sunumum diğer ileri kısmında yine arz edeceğim- gerçek manada değer ifade edecektir. "Bazı bitkiler tıp alanında kullanılıyor." diyor ama bir faydası olmuyor, bazıları işte genetik materyal olarak diyoruz; gerçekten öyle midir, değil midir, bilimsel araştırmalar neticesinde ortaya çıkacaktır.

Yine bitkilerin kullanılan organlarına göre sınıflandırılmasında 2.935 taksonun, bitkinin tamamından, bitkinin kökünden, yaprağından ve çiçeğinden istifade edildi. 1.995'inin sadece yumrusundan istifade edildi -yine sıralı olarak geliyor- 299'unun da uçucu yağından faydalandığı görülmüştür.

Bu projeye verilen verilerin, tüm kamu kurumları, özellikle biyoçeşitlilik ve tıbbi aromatik bitkiler konularında bu çalışmaların ve verilen altlık olarak kullanılmasına hizmet etmesini düşünüyoruz.

Aldığımız verilerle biyokaçakçılığın önlenmesi, canlıların ekonomik özelliklerini değerlendirme olanağının doğması, biyoteknolojik çalışmaların önünün açılması, biyolojik çeşitlilikten sürdürülebilir faydalanmanın planlanması, doğa eğitimleri ile ilgili grupların tıbbi ve aromatik bitkiler hakkında farkındalık oluşturmaları, biyoteknolojik çalışmalar ve ıslah çalışmalarıyla yabancı bitkilerin kültüre alınması ve ıslah edilmesi, ürün çeşitliliğinin artırılması ve daha pek çok faydayı ülkemize sunacağımızı düşünüyoruz.

Tıbbi ve aromatik bitkiler açısından ekonomik değeri yüksek olan türlerin ülkemizdeki yayılışları tespit edildi, böylece ilerleyen aşamalarda tıbbi ve aromatik bitkiler hakkında ayrıntılı araştırmaların yapılması planlandığında ülkemizde hangi bölgelerde ve alanlarda yoğunlaşılacağı da ortaya konulması sağlanmış oldu. Toplanan biyolojik çeşitlilik, verilerin kırsal kalkınmasının desteklenmesi, yatırımların ve özel nitelikli araştırmaların yönlendirilmesinde de önemli bir kazanç sağlayacaktır.

Yaptığımız bu çalışmalarla da özellikle genetik kaynaklarımızın yabancılar tarafından kaçırılmamasına yönelik olarak biyokaçakçılıkla ciddi bir mücadelede ediyoruz. Bu konuyla ilgili İçişleri Bakanlığımızla, Jandarma Genel Komutanlığımızla ve Gümrük İdaresiyle ortak bir ağ kurduk, buradan çalışıyoruz, nelerin kaçakçılığa konu edilebileceğini konuşuyoruz. Bu kapsamda yapılan çalışmalarda da son on yılda 71 vakada 134 kişi hakkında ilgili mevzuat gereğince işlem yapılmıştır. Ancak şöyle bir şey var: Ülkeden toplanılan bitkisel materyalin ya da hayvansal materyalin ülkenin dışına çıkarılmasında sadece Kabahatler Kanunu çerçevesinde bir ceza uygulanıyor, para cezası, yasal bir boşluk var, insanlar bir şekilde bunu tekrarında yapabiliyorlar. Buna yönelik, biyokaçakçılığın önlenmesine yönelik, özellikle bir kanuni düzenlemeye ihtiyaç duyulduğunu söyleyebiliriz.

Önemli bir proje bu, biyolojik çeşitliliği çalıştıktan sonra, envanteri çalıştıktan sonra şununla karşılaştık: Birçok veri var, geleneksel kullanım var, bu geleneksel kullanımın doğruluğunu, yanlışlığını ve nelerin nerede kullanıldığını ölçmek için biyoçeşitliliğe dayalı geleneksel bilginin kayıt altına alınmasına yönelik bir proje başlattık 2017 yılında. Nihai hedefimiz de geleneksel bilgiye dayalı bu biyoçeşitliliğin korunmasına, biyolojik çeşitliliğin ekonomiye kazandırılmasına ve genetik kaynaklarımıza dayalı sınai mülkiyet haklarından ülkemizin faydalanmasına katkıda bulunabilmek. Biyoçeşitliliğimiz var, geleneksel bilgimiz var ve biyoteknoloji olarak sürekli ivme kazanan bir teknoloji var. Bunun neticesinde de yeni ürünlerin çıkması için ciddi bir potansiyel var. Hem kurumlarımız, özellikle Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğümüz hem üniversitelerimiz -ki farmakoloji üzerinde çalışan hocalarımız bizden bazı bitki türleri için gerekli araştırma izinlerini aldılar, kimisine de genel müdürlük olarak biz destek verdik- çalışmalarını yürütüyorlar. İnşallah, sonucunda da güzel veriler elde edilecek diye, katma değeri yüksek ilaçlar üretilebilecek diye umuyoruz.

Bu çalışmalarımıza 2017 yılında 7 ilde başladık, 2018 yılı sonu itibarıyla tamamlandı. 2018’de 5 ilimizde başladı, hâlâ envanter çalışmalarımız devam ediyor. 2019 yılında da yine 9 ilimizde nisan ayı itibarıyla başlattık, bunlar da 2020’nin sonunda tamamlanacak. 2023 yılı sonu itibarıyla da 81 vilayetimizde bu geleneksel bilginin kayıt altına alınması için çalışacağız.

Çalışmamızda 4 aşama var, literatür çalışması, önce tüm literatürü 2017 yılında taradık, üniversitelerde doktora tezleri, yüksek lisans tezleri yahut dışarıdaki araştırmacıların yaptığı tezlerin hepsini kayıt altına aldık. Aldığımız bu verilerden sonra saha çalışmasına biraz önce arz ettiğim illerde devam ettik, bunların arşivlenmesine başlandı, en sonunda da erişim hakkının verilmesi... Ki bunun sınırlı düzeyde tutulmasını biz öngörüyoruz çünkü serbest bırakıp halka tam açık hâle getirirsek, Allah muhafaza biraz önce sayın vekilimin dediği gibi, zakkumun şifa olduğu niyetiyle insanların zakkum içip zehirlenmesi yahut (taxus baccata) porsuk ağacının son zamanlarda kanser ilacının yapımında çok önemli rol aldığını biliyoruz “Buradan meyvesini alayım, bu şifadır.” denebilir ama çok zehirli insanı öldürme riski var, bundan dolayı erişimin kısıtlı olacağını söyleyebiliyoruz.

Derlenen geleneksel bilgiler, biraz önce de söylendi, sağlık, beslenme, endüstriyel, tarım ve hayvancılık açısından değerlendirilecektir. Geleneksel ürünün türü, habitatı, bu çalışma sırasında, kullanım kısmı, amacı, hazırlama yöntemi tespit edildi. Bilginin derlendiği il, ilçe, köy, mevki tespit edildi. Bilginin alındığı kişi, yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu tamamen kayıt altına alındı. Bu çalışmaları yaparken de 4 uzmandan istifade ediyoruz. Sosyal bilimler uzmanı, bir sosyolog olmasını mutlaka istiyoruz, bir botanikçi, bir etnobotanikçi, bir de zooloji veya mikrobiyoloji uzmanının bu grupta olmasını şart koşuyoruz. 4 kişilik grupla çalışıyoruz, gruplarımızda mutlaka en az 1 kadın veya 1 erkek bulundurma şartımız var ki insanların özellikle köyde, kırsal kesimde bilgiyi verirken sıkıntı çekmemesi açısından.

Saha çalışmalarıyla –süreyi de dengeli kullanabilmek için, sunumda var- ilgili de her türlü bilgiyi almaya gayret ediyoruz. Proje kapsamında elde edilen bütün bilgilerin veri tabanına kaydedilmesi için bir program yapıldı, devam ediyoruz, bununla ilgili bu bilgilerin saklanması, korunması, gelecek nesillere aktarılması, uygulayıcılara sistematik bir şekilde erişiminin sağlanması, bununla ilgili pozitif haklar elde edilmesi... Ki dünya artık genetik kaynakların kullanımıyla ilgili ciddi manada korumacı tedbirler alıyor ve buralardan üretilen hammaddelerden ilaç elde edilecekler yahut farklı amaçla kullanılacaklar için de patent alıyor. Bizim buradaki hedeflerimizden bir tanesi de bunlarla ilgili çalışmalar sonucunda patent alınması ve ülkenin ekonomik olarak daha ileriye götürülmesinin sağlanması.

Yapılması gerekenler neler? Bununla ilgili yarar paylaşım konularında yasal düzenlemeye ihtiyaç var. Yani bu genetik kaynaklarımızı nasıl kullanacağız, kimler tarafından kullanılacak? Veri tabanı kullanımında açılmadan önce veri tabanına erişim için -biraz önce arz ettiğim- bir mevzuat çalışması başlattık, devam ediyor.

Yine veri tabanındaki geleneksel bilgiye dayalı patentlerde kaynağa veya geleneksel bilgiye yasal yollardan erişimin sağlanmadığı durumların tespiti, yaptırım getirilmesi noktasında yine bir yasal mevzuata ihtiyacımız var.

Veri tabanındaki geleneksel bilgiye dayalı patentlerin takibinin sağlanması için de bir protokol hazırlığımız başladı Türkiye Patent Enstitüsüyle beraber, inşallah onu da kısa sürede neticelendireceğiz.

Biz proje sahibi olarak bunların hepsini çalışıyoruz. Kimlerle paylaşıyoruz? Bütün toplantılarımızda Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK, Patent ve Marka Kurumu, üniversiteler, özel sektör AR-GE merkezleri ve bakanlığımızın ilgili kurumlarıyla sürekli beraberiz.

Sonuç itibarıyla, inşallah, Komisyonumuzun yaptığı çalışmanın hayırlı bir çalışma olmasını ve bizim verilerimizin de Komisyonun çalışmalarına faydalı olmasını ümit ederek hepinize saygılar sunuyorum.

Teşekkür ederiz.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz Sayın Genel Müdürüm.

Var mı sorusu olan?

İleriki günlerde yine Komisyonumuzun çalışma süresi içerisinde bilgi alışverişinde bulunacağız.

Sizlerden özellikle de kaçakçılıkla ilgili yasal düzenleme geçti arada, o konuyla Recep Bey de çok ilgilendi, o konuyu takip etmenizi istiyorum. Yani yasal bir düzenleme yapılmasıyla ilgili ne varsa bu araştırma raporumuzun sonuna da yazalım.

Çok teşekkür ediyoruz.

Oturumumuzu kapatıyoruz.

Kapanma Saati: 17.41

